
I Brændingen

Et skuespil af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

I Brændingen	4
Metadata om værket	4
Titel	5
1. Akt: I	7
2. Akt: II	22
3. Akt: III	30
4. Akt: IV	42
5. Akt: V	51

I Brændingen

Kilde Munk, Kaj. 1929. *I Brændingen*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Indledning

Den danske litteraturforsker Georg Brandes (1842-1927), en af dansk åndslivs mest indflydelsesrige kulturpersonligheder i perioden fra 1870 til 1. Verdenskrig, er uden tvivl inspirationskilden bag figuren professor Krater i dette skuespil. Munk nærer en dyb og respektfuld beundring for Brandes, skønt han var yderst kritisk over for dennes ateistiske livsholdninger. Brandes døde kort efter færdiggørelsen af skuespillet i 1927, og Munks dedikation "Til Mesteren, der er død" skal forstås i dette lys.

Rammen for skuespillets handling er et borgerligt-akademisk hjem i hovedstaden, hvor moderen er død, og en krasbørstig, men begavet patriark står foran sin 70-årsdag. Børnene – med undtagelse af efternøleren og gymnasiasten, Jean Jacques – har i ånden vendt husets "Jehova" (Krater) ryggen og forsøger ad forskellige veje at finde mening i livet eller at flygte fra det. Ensomhed, faglig isolation samt kløften i forholdet til børnene medfører, at professoren, på trods af et langt, hæderkronet liv i litteraturens og kulturens tegn, ender som en bitter og skuffet mand.

Krater er tydeligvis skuespillets egentlige hovedperson, men de fire meget forskellige børn, der inkarnerer flere livssyn i datidens samfundsdebat, medfører, at skuespillet fremstår som et "samtid drama" frem for et egentligt personportræt. Hermed ses – indholdsmæssigt – for første gang i Munks dramatik et nærmere tilhørsforhold til Henrik Ibsen (1828-1906), der i overensstemmelse med Brandes' syn på litteraturen satte "problemerne under debat". I kraft af hovedpersonens karakter kan skuespillet også anskues som en art 'diktator-skuespil', hvor Krater på en række punkter – ikke mindst hans oprør mod Gud – bl.a. kan sammenlignes med Herodes-figuren fra *En Idealist* (1928) og Kansler Alexi fra *Sejren* (1936).

I Brændingen

Forkastet af Det kgl. Teater.
*Til Mesteren, der er død*¹.

Den, hvis Lod det blev at være Dramatiker i Danmark i 1929, har den stolte, styrkende Bevidsthed: at han maa stole paa sig selv helt og ene, paa sig selv og sit Kald. Romanforfatteren har Læsere til at stive sig af, Lyrikeren finder altid Omtalere, Stipendier staar aabne for den videnskabelige Skribent. Den, der skriver Skuespil, har Teatre til at refusere² dem, Forlag til at udgive dem for Penge — derudover intet.

Hvad er da Grunden til, at dansk Teater trods en Rigdom af Skuespillere af fortrinlig Dygtighed, Energi, Fantasi er saa langt nede, at det kunstnerisk set er Nirvana³ eller endog Skændselen nær? Kort, klart, afgjort: Publikum; det er Publikum, der har svigtet, Teaterkritikerne og Publikum.

Teaterkritikken besørger herhjemme dels af vantrevne⁴ Skuespilforfatteres herostratiske⁵ Nid⁶, dels af altbelæste Æsteticcenters anden- eller trediehaands Kendskab til det virkelige Liv, Folk, hvem Friskhed og Modtagelighed ad et evigt Glidebaand af Indtryk forgik i rabulistiske⁷ Idéassociationers Svælg. De første fastslaar, hvem Forfatteren er, og dermed er han dømt: har han Brystsyrge, er hans Replikker stakaandede; er han Sæbefabrikant, lugter hans Personer af Talg⁸. De andre fastslaar, hvem han ligner, og ogsaa dermed er han dømt. Thi hvem kan naa Udlændinge og Afdøde?

Til hans Kunst naar ingen af Parterne.

Sunde Teaterkritikere, Mænd med ubestikkelig Kærlighed til og dyb Forstaaelse af Kunsten og med rødt Blod endnu sprudlende frisk og sultent gennem Aarerne — af dem har Landet ikke meget mere end Sven Lange⁹ og en 5 Stykker til.

Og det har slet ikke Publikum. Hvad Grunden til denne Udvikling er, ved jeg ikke.

¹*Til Mesteren, der er død*: Den danske litteraturforsker Georg Brandes (1842-1927), som var en af de mest indflydelsesrige kulturpersonligheder i dansk åndsliv fra 1870 til 1. Verdenskrig, er uden tvivl inspirationskilden bag hovedpersonen Professor Krater i Munks skuespil. Brandes døde kort efter færdiggørelsen af skuespillet i 1927 og Munks dedikation ”Til Mesteren...” skal forstås i dette lys. [DSD & NØJ]

²*refusere*: Latinsk ord for at afslå eller at afvise. [ODS]

³*Nirvana*: Begrebet ”nirvāna” (sanskrit for ”udslukkelse”) står centralt i den buddistiske tro og betegner en ”opgivelse af begæret” eller en ”udslukkelse af lidenskab, vrede og forblindelse”. Dog er nirvana mere forudsætningerne (vejen) for at opnå tilstanden end selve tilstanden (målet). [DSD & BOE]

⁴*vantrevne*: Noget eller nogen som har haft og bærer præg af en mangelfuld, dårlig trivsel, er hæmmet, forkrøblet, misdannet. [ODS]

⁵*herostratiske*: Berømt for noget uheldigt, men berygtet.

⁶*Nid*: Betyder ”had” eller ”misundelse”, jf. tysk ”Neid”. [ODS]

⁷*rabulistiske*: Kommer af det latinske ”rabula” (slet sagfører) og bruges her i en videre betydning som betegnelse for rænkesmed, krakiler, opvigler. [ODS]

⁸*Talg*: Betegner det faste fedt af forskellige slagtede drøvtyggere (især okser og får), der bl.a. bruges til fremstilling af sæbe, lys og maskinsmørelse. [ODS]

⁹*Sven Lange*: Sven Lange (1868-1930), dansk forfatter samt litteratur- og teateranmelder ved Politiken. Lange var en beundrer af brødrene Brandes, som han har skildret i romanen ”De første Kampe” (1925). [DSD]

Jeg nøjes med at fastslaa, at saadan er det. Enkelte Kritikers evige Knalden Teaterdirektørerne paa Puklen er dum, uretfærdig, tildels bevidst løgnagtig. Der er ikke kunstsøgende Publikum.

Bevis: En beaandet og gribende Forestilling gaar over Verdensscenerne. Overfør den til et dansk Privatteater, saa den beholder sit Ansigt — blege Lygter, ligblege Lygter. Giv den Revytilsnit og Farceindlæg — og Lygterne blusser af blodrig Fylde — hvis de da ikke rødmer af Skam. Ære være den danske Gemytlighed, som aldrig lader en Lejlighed til at smile, græde, lytte gaa fra sig uden at le. Dette Publikum er tilvisse ikke kommen i Teatret for at opnaa en Stunds Kontakt med selve Livet; det har betalt sin Billet for at slaa en Aften ihjel.

Det kgl. Teater har endnu noget af et Publikum; men selv der pibes ”Anna Aurora”¹⁰ ikke ud. Stor og lødig Kunst ydes og modtages der; men for ofte er dets Menighed dog blevet chokket og forvirret. Ros fortjener Direktøren; fra han blev udnævnt, har han arbejdet for 3. Men der krævedes af ham Arbejde for 6. Og saa havde Kvalifikationer vel heller ikke direkte skadet.

Hvad gør nu de danske Dramatikere under disse Forhold? De, der er det uden Kald, søger Successen paa ”Smagens” Tavler, kradser Vittigheder op med Gøglets Griffel, dypper Svampen i Sentimentalitetens Saltvand — og der sidder Herr og Fru Publikum og ler og græder sig Vand i Øjnene — og det er da ogsaa rigtignok til baade at le og græde over, Saaledes stiger dansk dramatisk Kunst til de store Højder: Konens ugentlige Opgør med Manden, eller de gamle Minders mildt bevægende Magt.

Men den, der ved om Kaldets Hellighed, hvad gør han? Et eneste — det, den Kaldede altid har gjort: skriver, som Aanden byder ham. Taknemmelig mod de store Skove bag sig gaar han med sikre Skridt sin egen Sti gennem Landet her mod de vigende Taager forude. Han skaber Mennesker af Format, dykker ned i sin Tids Idéer og dukker op med Bytte, lader Skæbner brydes og Daad ske, vogter sin Poesi, saa den bliver stærk og faar Vinger, glæder sig over sin Kunst, at den ikke skeler, at han selv ved, den er ren.

Han skriver, fordi — ja, derfor lever han jo, og han lader udgive, dels fordi der bor nogle faa i Løndom, som vil forstaa; dem kræver hans Værk at naa, og da de bor i Løndom, kender han jo ikke Adresse. Og dels fordi den Pligt hviler paa ham at lade Eftertiden vide: ”Jeg talte. Ogsaa i min Ørkentid havde Menneskefremstillingens ædle Kunst raabende Røst”. Hvordan holder han ud — gennem Nid og Nedsabling, Nedtielse og Fattigdom, Li-gegyldighed? Aah, han tillader sig en Luxus: at tro paa Fremtiden eller dog paa en Fremtid, der vil kunne forstaa, hvor vor i alt undtagen det tekniske forstummede og forraaede Tid ikke evnede at modtage. Og saa siger han til sine Brødre, de faa og ensomme, yderst faa og yderst ensomme: Vi, der har Talent, vi maa virke ufortrødent for at holde Stien aaben; da vil en Dag Geniet komme. Og vi vil glædes og bøje os.

Vedersø Præstegaard, November 1929.

¹⁰Anna Aurora: Titel på skuespil af Herdis Bergstrøm (1874-1962), som gik i marts-april 1929. [LP]

Kaj Munk.

1. Akt: I

PROFESSOR KRATERS SPISESTUE.

- (1) ULRICH: — og altsaa splitternøgen. Saa omsider gjorde hun Lykke.
- (2) HERBERT: Naa.
- (3) ULRICH: Du Gudsens, hvor blev der klappet! Det maa have gottet Fidias¹¹ i hans Elysium¹² at føle sig saa aktuel. Selv stod hun saa ubevægelig, som *var* hun Originalen.
- (4) HERBERT: Naa.
- (5) ULRICH: Men næste Dag havde hun jo sit Polititilhold: at den Slags Uheld maatte undgaas for Fremtiden, hvis hun vilde beholde sin Ret til at optræde. Hvad giver du mig for Kulturen i et Samfund, hvis Smag kræver — Brokbind¹³ paa Statuer?
- (6) HERBERT: Og ikke Marmor, men Kød.
- (7) ULRICH: Du faar vel ikke Lyst til at se hende? Jeg har souperet¹⁴ med hende baade i Paris og nu ogsaa herhjemme, saa jeg kan nemt skaffe dig ind.
- (8) HERBERT: Tak. Jeg ser nøgne Kroppe nok imellem mine Patienter.
- (9) ULRICH: Brorlille, Brorlille! det er skam en 100%'s Forretning at drille dig. At du kan blive ved Aar efter Aar med at ærgre dig saadan over mig! Det vidner om en Troskab i Følelsen, jeg sandelig ikke har fortjent.
- (10) HERBERT: Og at du Aar efter Aar kan — naa. Ringede det? Var det *min* Telefon?
- (11) ULRICH: Du har smænd expederet Kunder nok for i Dag. Lad du den ringe, om det saa er Kolera hos Kongen.
- (12) HERBERT: Han hører nu ikke til mit Klientel. Jeg vil dog —
- (13) ULRICH: Jamen det var Entreen. Det er vel Jean Jacques, der —. Hvabehar? ”Nej, nu er der Mangel paa Soda igen”. Kender, du den Dame der?

¹¹*Fidias*: Fidias, græsk billedhugger fra 400-tallet f.Kr., som var en af antikkens betydeligste. Fidias udførte bl.a. flere Athena-statuer på Akropolis i Athen, bl.a. den 12 m. høje Athena Parthenos (ca. 438 f.Kr.) af guld og elfenben i Parthenontemplet. Pallas Athene er gudinde for visdom, håndværk og krig i den græske mytologi og samtidig skytsgudinde for byen Athen. Hun fremstilles som en ung kvinde med spyd, hjelm og med et skjold prydet af et gorgonhoved forestillende Medusa. Pallas Athene bliver også kaldt Athena. [DSD & BOE]

¹²*Elysium*: Elysium (lykkeland) er navnet på Paradis i den græske og romerske mytologi i salighedens land, hvor gudernes udvalgte lever et sorgløst, evigt liv. [DSD & BOE]

¹³*Brokbind*: Ordet betegner en gerne trusselignende bandage, der kan anvendes hos personer med brok, der ikke tåler operation. Ordet må dog skulle forstås overført i betydningen, at den minimale stofgenstand skjuler og holder kønsdelene gemt. Ulrich hentyder her til et stripteasenummer eller noget lignende. [DSD]

¹⁴*souperet*: Fransk ord for at spise til aften, muligvis brugt om lidt større, finere eller festligere aftensmåltid. [ODS]

- (14) KOLJA: (*ind*)¹⁵ Goddag med jer.
- (15) HERBERT: Kolja! du her? velkommen, velkommen, kæreste! At du husker det! Aah, hvor det glæder mig!
- (16) KOLJA: Husker hvad? Er der nu noget at huske igen?
- (17) HERBERT: Mors Dødsdag, Kolja. Jeg troede —
- (18) KOLJA: Kære Herbert, jeg kan jo ikke gøre Mor levende igen, om jeg saa husker aldrig saa meget. — Faster søger en Selskabsdame. Det ved I vel?
- (19) ULRICH: Og den Plads vil du have?
- (20) KOLJA: ”Kom igen i Morgen. Saa faar De samme Besked.” Nej, men jeg har en Hypotese¹⁶ til Faster. Er hun deroppe? Jeg har morderlig travlt. Naa, du sidder i Vinduet som altid, Ulrich. Tak for Besøget forleden.
- (21) ULRICH: Selv Tak, du. Det var lidt kort. Men du var jo glad ved at se mig.
- (22) KOLJA: Jo. Og du gik ogsaa beriget fra mig — ikke sandt? I skal til at spise, ser jeg.
- (23) HERBERT: Du bliver her da og spiser med?
- (24) KOLJA: Ih bevares! tror du, jeg har Tid til at spise?
- (25) HERBERT: Du har ikke været her i 2 Aar, Kolja.
- (26) ULRICH: Vil du ikke engang hilse paa Jehova¹⁷?
- (27) HERBERT: Jo, Far vil du da hilse paa?
- (28) KOLJA: Ja, det vil jeg. Hvor er han?
- (29) HERBERT: Han arbejder paa sit store Værk om Julian Apostata¹⁸.
- (30) KOLJA: Uf, nej! saa lad den Døde blive imellem sine Døde!
- (31) HERBERT: Kolja!
- (32) KOLJA: Huha, faa dog lysere Gardiner herinde, Mennesker! Ligkapel, Kirkegaard, Middelalder. Alting er præcis, som da jeg frelste mig herfra. Han der, han ligner stadig en af de græske Kanutter, ham, Paris, eller Konstantinopel¹⁹, eller hvad han

¹⁵*ind*: Kolja er udannet som civilingeniør. Fornavnet er russiskklingende. Det kan være en hentydning til den russiske ateistiske tro på teknikken.

¹⁶*Hypotese*: Her i betydningen: en mulig kandidat til stillingen.

¹⁷*Jehova*: Den gammeltestamentlige betegnelse for Gud var JHWH. For at undgå at udtale Guds navn forsynede de middelalderlige håndskrifter til GT gennemgående konsonanterne JHWH med vokalerne i ”adonaj” (hebraisk for ”herre” i flertal) - deraf dannes formen Jahve og Jehova. [DSD]

¹⁸*Julian Apostata*: Julian Apostata (331-363) var romersk kejser 361-363. Han frafaldt kristendommen (”apostata” betyder ”den frafaldne”) til fordel for nyplatonismen. [DSD & BOE]

¹⁹*Paris eller Konstantinopel*: Paris (også kaldet Alexandros) var i græsk mytologi en trojansk prins, som vandt den skønne Helena (verdens smukkeste kvinde, datter af Zeus og Leda) som belønning, da han afgjorde en skønhedskonkurrence mellem Hera, Athena og Afrodite til den sidstes fordel. Men Helena var allerede gift med Spartas kong Menelaos, og hændelsen førte til Den Trojanske Krig. I modsætning til sin fader er Kolja ret uvidende mht. den græske kultur. Hun kan knapt huske nogen gude- eller heltensnavne og kalder dem derfor ”de græske Kanutter”, men hun har en svag erindring om, at en af dem hed Paris, som hun dog uden videre forveksler med Frankrigs hovedstad, og ved en hurtig tankeassociation forbinder hun den med en anden hovedstad, nemlig Tyrkiets. [DSD & BOE]

hed — du er dog vist bleven lidt federe for Resten. Og *du*, Herbert, du er jo bestandig Johannes i Ørkenen²⁰. — Jamen op til FASTER! Af Sted! (*ud*).

(33) ULRICH: Paris og Johannes i Ørkenen, sese! Misundelsesværdige Helena! Men man har jo ondt af det for Ørkenen.

(34) HERBERT: Saa du har besøgt Kolja for nylig. Saa forstaar jeg bedre, du kan soupere med dine — Statuer.

(35) ULRICH: Herregud, I andre kommer jo aldrig til hende. Saa maa jeg da repræsentere Huset over for dets eneste Datter.

(36) HERBERT: Paa fuldt ud værdig Maade. Hvor meget ”laante” du denne Gang?

(37) ULRICH: Jeg laaner aldrig, kære Ven. Jeg betragter Ordet Laan som en Frase. Jeg tigger.

(38) HERBERT: Ja.

(39) ULRICH: Og der er jo nok at tigge af. Er du klar over, Hr. Doktor, det er paa tredie Aar, hun er Førsteingeniør der? Vi er snart berømte ogsaa i anden Generation. Naar jeg faar fuldført min store Roman —

(40) HERBERT: Tak.

(41) ULRICH: Og Jean Jacques taget Studentereksamen med Udmærkelse udi²¹ sin Alders sejtende Aar, saa maa du til at skrive en Doktordisputats, hvis vi i det hele taget skal være dig bekendt. Men se, der kommer jo Hebe²² i Johannes klassiske Skikkelse med Sildesalatens Ambrosia²³ i sin forlokkende Haand.

(42) PIGEN: Forfatteren maa ikke sinke mig.

(43) HERBERT: Johanne, jeg har eengang for alle sagt Dem, at det er Husets Regel, at Pigerne bærer Kappe. Ikke?

(44) PIGEN: Jo.

(45) HERBERT: Træffer jeg Dem eengang til —

(46) ULRICH: Den Sag tager jeg paa *min* Kappe. Det var mig, der —

(47) HERBERT: — eengang til skødesløs over for Husets Forordninger, flytter De til den første. Forstaaet?

(48) JOHANNE: Herren maa undskylde.

(49) HERBERT: Ja, Herren maa undskylde, og Pigen maa gøre sin Pligt. (*Pigen ud*).

(50) ULRICH: Du bliver Jehova op ad Dage, Lillebror. Om det saa er din Stemme, kan den allerede skære som hans.

²⁰*Johannes i Ørkenen*: Reference til Johannes Døberen, den profetiske vandreasket, der døbte Jesus i floden Jordan, og som senere blev fanget og halshugget på ordre af Kong Herodes Antipas. [BOE & DSD]

²¹*udi*: Præpositionen brugtes i 1700-tallet næsten overalt i stedet for ”i”, især hos Ludvig Holberg. [ODS]

²²*Hebe*: Gudinde for evig ungdom i den græske mytologi, datter af Zeus og Hera. [DSD]

²³*Ambrosia*: Ifølge græsk mytologi er ”ambrosia” gudernes mad, som sammen med ”nektar” gav dem udødelighed og evig ungdom. [DSD]

- (51) KOLJA: (*ind*) Naa, I to, saa løber jeg igen. Og Faster gaar ind paa min Hypotese, hvis Joakim verificerer²⁴ den. Bøv, vi maatte jo igennem Kys paa begge Kinder og en Gensynstaarestrøm paa mindst 10 km i Timen, inden vi kunde komme til Forretningerne. Det er smænd paa Tide, hun faar den Dame. Nu har hun stødt sin Fod mod Kaminen og kan ikke engang humpe ned til Bordet, det gamle Skind.
- (52) HERBERT: Jeg skal hente Faster. Kolja, *vil* du ikke blive og spise med?
- (53) KOLJA: Hvad er det dog for en Lukkemekanisme, du har faaet til Vinduerne? Hvorfor køber du ikke den danske? den er meget bedre end det tyske Bras. Alt for stram, lille upraktiske Herbert. Pigerne lukker jo aldrig op.
- (54) HERBERT: Vi savner dig alle herhjemme, Kolja.
- (55) KOLJA: Til at skaffe nye Gardiner og Vinduerne op. Jo pyt, min Far!
- (56) HERBERT: Flytter du aldrig hjem til os mer?
- (57) ULRICH: Synes du, dette er et Sted at være for en Magister i Karburatorer og Bæreplaner og Højderor og Fanden og hans Pumpestok?
- (58) HERBERT: Men jeg maa komme og besøge dig?
- (59) KOLJA: Det er du pragtfuld velkommen til. Det vil jeg gerne, Herbert. Det vil sige, du maa love mig ikke at lukke Munden op, for du ved, du kan ikke sige eet Ord, der ikke ærgrer mig.
- (60) ULRICH: Det er jo netop det inspirerende ved ham. Du ved ikke, hvor han gaar og sætter Blodet op i Kinderne paa mig til et Skuespil.
- (61) KOLJA: Du et Skuespil! Det bliver visst noget stillestaaende.
- (62) ULRICH: Aah, jeg kan godt røre mig. For Resten er det antediluviansk²⁵ Knaldromansmag, at der skal være Handling i et Stykke. Nej, der skal være Liv over det. Naar bare Personerne lever, Ordene lever, saa er det nok.
- (63) HERBERT: Bilder du dig ind, du kan lave noget med Liv i?
- (64) ULRICH: Smaabørn, ja, Husets egne, alle jer, jeg har her om mig, og I er da levende nok. Det skal opføres paa alle Byens Teatre paa Fars 70-Aars-Dag. Og det skal være ægte realistisk. Efter mange gammeltestamentlige Forbandelser og salonradikale²⁶ Diskussioner bliver Jean Jacques viet til en Præstedatter og du ordineret til Præst og hentet af Kolja i en af hende selv forarbejdet Flyvemaskine for at berette den Gamle

²⁴*verificerer*: Latin - sammensat af "verus" (sand) og "facere" (gøre) - betyder at bekræfte, bevidne, bevise eller det at undersøge, prøve eller konstatere rigtigheden eller sandheden af noget . [ODS]

²⁵*antediluviansk*: Kommer af det latinske "deluvium" (oversvømmelse) og betyder "tiden før syndfloden", jf. GT: 1.Mos. 6,17. [DSD]

²⁶*salonradikale*: "Salon-" bruges i denne type forbindelse som betegnelse for en person, som i selskabslivet eller i diskussioner osv. optræder på en bestemt måde, giver en bestemt rolle, kæmper for visse (navnlige: frisindede, folkelige) politiske, kunstneriske eller religiøse anskuelser uden at gøre en indsats i det praktiske liv eller udsætte sig selv for risiko. Poul Henningsen blev fx betegnet som "salonkommunist". [ODS]

paa Dødslejet til dæmpet Touche²⁷ af Orkesteret og Abonninernes oktobersilende Graad.

(65) HERBERT: Realistisk — ha!

(66) ULRICH: Ler du? haanfnyser du? Jeg vædder — du Gudsens, jeg vædder en Whisky paa, at inden Jehova fylder Aar igen, er du gaaet over til Statsreligionen. En Whisky, Menneske! Saa kalder vi Stykket: ”Hvem vandt Whiskyen? Kriminalroman i 5 Akter. Spændingen ligger i Titlen.” Kolja slaar af. For ”nu er der Mangel paa Soda igen”.

(67) KOLJA: Hør, jeg skal løbe. Hent nu Faster, du. Jeg har 2 Ord at sige til Ulrich.

(68) HERBERT: Levvel, Søster. (*Ud*) .

(69) KOLJA: Tak i lige Maade, Broder! — Puhha, jeg kan ikke med denne Stil, der gaar i Højden.

(70) ULRICH: Og dit Speciale er endda Flyvemaskiner. Naa, Frøken Mekanik, hvad er saa de 2 Ord?

(71) KOLJA: Kan du huske Hansen?

(72) ULRICH: Hansen?

(73) KOLJA: Lad være med at se dum ud. Hansen, den unge dygtige Assistent ude hos os! du har set ham hos mig.

(74) ULRICH: O—h, og han har en Tante, han vil have forsørget hos Faster.

(75) KOLJA: Han har en Søster — saa saa, nu skal du ikke begynde at blive blank i Øjnene. For ser du, jeg har set Marie 2 Gange, og hun er et lille Mæhæ fra Landet af, netop et lille Gudsord fra Landet, rød og hvid, Kød og Blod —

(76) ULRICH: Sshhlib!

(77) KOLJA: Hør nu her, du.

(78) ULRICH: Javel, kære Doctor technica.

(79) KOLJA: Ser du, Hansen ser Fasters Annonce og kommer til mig. ”Aldrig i Livet,” siger jeg, ”skal Deres Søster ind i den Anstalt.” Naa, han trænger paa, og jeg bliver hidsig og siger: ”Paa *Deres* Ansvar”.

(80) ULRICH: O—h, Hansen, kære Professor i Fysik, Hansen, det er ham, der skal opfinde det nye Helicopter, hvis du ikke kan.

(81) KOLJA: Passer. Men nu er det, jeg vil sige dig: Se, Ulrich, du er jo en Laban, ikke?

(82) ULRICH: Hvis man vil opretholde forældede Inddelinger af homo sapiens²⁸, saa dyrebare Opfinderske, saa er jeg en Laban. Javel. Og hvad saa?

²⁷*Touche*: Kommer af det bayriske ”tuschen” (slå, lyde med en dump, klaskende lyd) og betegner et orkesters regelløse tonelarm, som hyldest til en person fx dirigent, solist eller som ledsagelse til hurraråb - en fanfare. Stavemåden ”touche” skyldes, at ordet er opfattet som lån fra det franske ”touche” (berøring, strøg, anslag). [ODS]

²⁸*homo sapiens*: Den nuværende menneskerace.

- (83) KOLJA: For Hansens Skyld, forstaar du — jeg vil ikke have noget Vrøvl. Du holder Fingrene hos dig selv.
- (84) ULRICH: Kære Nobelpristagerske, jeg maa da se Mæhæet først, før jeg kan afgive et saa vidtrækkende Løfte.
- (85) KOLJA: Det er, som jeg siger dig, en lille ubetydelig Frøken Landsby, som det vil være alt for let at erobre til, at det kan have nogen Interesse for dig.
- (86) ULRICH: Mange Tak for din Respekt for mine Fordringer.
- (87) KOLJA: Ja, Far skulde have smidt dig ud for længe siden. Puhha, Døgenigt²⁹, fy for Pokker, nogle og tredive Aar gammel, og saa gaa og spille sin Tid med —
- (88) ULRICH: — med Kærlighed. Du mener, det burde man have fra Haanden i Barneaarene. Men kan *jeg* gøre for, at bare jeg gaar ned ad en Gade, kommer alle Damerne ud og lægger sig tværs over den?
- (89) KOLJA: Du kan lade være med at falde over dem. Pøj, jeg kunde spytte paa dig, at du ikke tager dig noget til.
- (90) ULRICH: Vi kan jonte³⁰ allesammen opfinde Helicoptere. Men jeg er selvfølgelig frygtelig skyldbetyngt, naar du synes, jeg skal være det. Og jeg skal gerne prøve paa at opfinde en eller anden Flyvemaskine, bare jeg maa nøjes med saadan en lille en, — jeg forstaar, det drejer sig nærmest om at faa lavet en, der kan falde lige ned.
- (91) KOLJA: Du er en dejlig Unge, Ulrich. Kan du ikke blive ansat ved et Circus, hvad?
- (92) ULRICH: Det hedder en Circus, Frøken.
- (93) KOLJA: Du er utaalelig. Farvel. Men altsaa: Mæhæet rører du ikke? er det et Ord?
- (94) ULRICH: I Hansens og Helicopterets Navn.
- (95) KOLJA: For Resten, stjal du ikke 200 Kr., sidst du besøgte mig?
- (96) ULRICH: Kære, trænger du til Penge, kan du udmærket laane hos mig.
- (97) KOLJA: Du skal sige det en anden Gang, Ulrich. Jeg havde nær mistænkt Rengøringskonen. Jeg saa ikke dit Visitkort i Skuffen strax. Og 200 Kr. er dog en Post.
- (98) ULRICH: Kære lille Søster, hvad er 200 Kr. i mit Aarsforbrug?
- (99) KOLJA: Forstaar du altsaa, hvis du narrer mig med Mæhæet, melder jeg dig til Politiet. Farvel, Hr. Tyveknægt.
- (100) ULRICH: Farvel, Fru Hansen.
- (101) KOLJA: Hold Kæft. (*Ud.*)
- (102) ULRICH: Og drejer det sig om Penge, saa ring du bare til mig.
- (103) PIGEN: (*ind*) Maden er færdig, Hr. Forfatter.

²⁹*Døgenigt*: En uduelig person, en drivert. [ODS]

³⁰*jonte*: ”Jo ikke” - jf. svensk ”inte”; tidligere, især i København, meget almindelig i dannet talesprog, men aldrig en del af dansk skriftsprog. [ODS]

- (104) ULRICH: Skal vi drille Doktoren, Johanne? Sæt Dem der. Se saa, nu sidder vi til Højboards sammen. Maa jeg byde Dem — Hov! vil De blivel
- (105) PIGEN: Uha! (*ud.*)
- (106) FRU BRUN: (*ind med Herbert*) Naa, lille Jean Jacques er da ikke kommen endnu?
- (107) ULRICH: Maa jeg føre Faster til Bords. Faster har kvæstet sin Fod, hører jeg?
- (108) FRU BRUN: Mange Tak. Ja, jeg vilde læse Avisen for Joakim og satte mig i Gyn- gestolen. Og saa stødte jeg saamænd Foden imod.
- (109) ULRICH: Nu skal Faster passe paa. Saadan noget det sætter sig let til Koldbrand med paafølgende Amputation.
- (110) HERBERT: Sludder.
- (111) FRU BRUN: Og til Øjenbetændelse og Influenza og Leddegigt, ikke sandt?
- (112) ULRICH: Det er rigtigt, Faster. Saadan skal jeg have det.
- (113) FRU BRUN: Nej, den, Gud vil bevare, er uden for Fare. Og der har vi Drengen. Godaften, Jean Jacques.
- (114) JEAN JACQUES: (*ind*)³¹ Velbekomme jer! Hvor er Far?
- (115) ULRICH: Tak, Lillebror.
- (116) JEAN JACQUES: Hold Mund. Jeg talte ikke til dig. Kommer Far ikke ned?
- (117) HERBERT: Sæt dig nu ned og spis, Jean Jacques.
- (118) JEAN JACQUES: Ja, Herregud, jeg maa da komme ind ad Døren først, ikke sandt? Har I set i Middagsbladene, at de vil lave store Festligheder for Far, naar han fylder 70?
- (119) FRU BRUN: Det er der jo over ½ Aar til.
- (120) JEAN JACQUES: Synes du, det er for meget, naar der virkelig skal laves noget ud af det? — Maa jeg bede om Brødbakken?
- (121) ULRICH: Hver Mand sit Fakkeltog.
- (122) JEAN JACQUES: Du har jo da ikke faaet noget endnu. Og jeg tror nok, jeg kan garantere dig, at om du saa fylder 140, skal du faa Lov til at slippe. Ræk mig Mælken, hvad? Tak.
- (123) FRU BRUN: Hvordan klarede du dig i Dag, Jean Jacques. Gik det saa med Latinen?
- (124) JEAN JACQUES: Ih, til den store Guldmedaille og grand prix paa Verdensudstillingen i Karthago³². Bossen roste mig saadan og sagde, at der altsaa ikke før i Verdenshistorien var givet saa fin en Oversættelse af det Stykke.

³¹*ind*: Navnet Jean-Jacques henviser højst sandsynligt til den franske forfatter Jean-Jacques Rousseau (1712-1718), som er kendt for sit motto "Tilbage til naturen!"

³²*Verdensudstillingen i Karthago*: Ment ironisk.

- (125) ULRICH: Tænk! er der virkelig Partier i latinsk Litteratur, der endnu aldrig har været oversat?
- (126) JEAN JACQUES: Kikeros Taler³³ de har aldrig været oversat, vel?
- (127) FRU BRUN: Saasaa! Ulrich sagde det jo ikke i nogen ond Mening.
- (128) ULRICH: Manden hed nu Sisero.
- (129) JEAN JACQUES: Meget muligt. Men han hedder Kikero.
- (130) ULRICH: Sisero.
- (131) JEAN JACQUES: Kikero.
- (132) HERBERT: Saa er det altsaa bestemt, at Faster skal have en Dame.
- (133) FRU BRUN: Joakim er svært stemt for hende; saa det bliver jo nok hende. Jeg venter hende allerede i Aften.
- (134) ULRICH: I Aften! det var Skade. Jeg skal ud.
- (135) JEAN JACQUES: Hvor gammel er hun, Faster?
- (136) FRU BRUN: Ja, hun *er* for ung. Hun er kun 20 Aar.
- (137) JEAN JACQUES: 20 Aar! for ung! Herregud i Himmerig!
- (138) HERBERT: Jeg vil ikke have, du sidder og bander ved Bordet.
- (139) ULRICH: Nej, for Fanden, det lyder skam ikke godt.
- (140) FRU BRUN: Saa saa saa!
- (141) ULRICH: Tør man spørge, hvad er den unge Dames Descendents³⁴? Købmandshus eller Herregaard eller?
- (142) FRU BRUN: Jeg tænker, Joakim er saa stemt for hende, fordi hun er Præstedatter. Hendes Far er nok for nylig død.
- (143) ULRICH: En Præstedatter! Det finder jeg formelig pikant.
- (144) JEAN JACQUES: Værsgod! Jeg skal ikke gaa dig i Bedene. Nu vil jeg gerne have en Kop Te.
- (145) ULRICH: Den dybe Sandhed er jo, at jeg trænger til en helt ny Type. Ærlig talt, jeg er begyndt alvorligt at overveje, om Tiden ikke er inde til, at jeg bør — gifte mig.
- (146) FRU BRUN: Gifte dig?!
- (147) HERBERT: Det skulde du gøre. Ja, det mener jeg.
- (148) JEAN JACQUES: Saa skulde det da være med en Jordemoder eller med Dronningen af Holland³⁵; ellers ved jeg ikke, hvad I skulde faa at leve af.

³³*Kikeros Taler*: Reference til Marcus Tullius Cicero (106-43 f.Kr.), en romersk politiker og forfatter, der betragtes som en af de største romerske talere, der udviklede det latinske sprog og dannede forbillede for efterfølgende generationer. Bl.a. skrev han en række politiske taler, hvoraf 58 er bevaret. I de følgende replikskift diskuteres den korrekte udtale af "Cicero" med henholdsvis "K-" og "S-lyd". Udtalen af "C" var i klassisk latin som "K" overalt, men i middelalderlatin ændredes udtalen til "S", når "C" stod foran en fortungevokal (e, i, y, æ, ø, å). Således kan de to brødre siges at repræsentere henholdsvis klassisk og moderne latin. [DSD & BOE & WIKI-DA 28.04.09]

³⁴*Descendents*: Latinsk ord for slægtninge i nedstigende linie (fx barn, barnebarn osv.), som her betyder "afstamning". [ODS]

³⁵*Dronningen af Holland*: Den samtidige dronning af Holland var Wilhelmina (1880-1962), som var dronning i perioden 1890-1948. [BOE]

- (149) FRU BRUN: Jamen, lille Ulrich, tror du nu ogsaa —
- (150) ULRICH: Kære Faster, alting skal prøves, inden alting kasseres.
- (151) JEAN JACQUES: Saa skulde du prøve at bestille noget engang. Hvordan gaar det med din store Roman? Det kan saamænd gerne være, du kan blive tro som Ægte-
mand; for den kan du jo snart holde Kobberbryllup med.
- (152) ULRICH: Jeg laa netop i Morges —
- (153) JEAN JACQUES: Ved 14—15 Tiden.
- (154) ULRICH: Ved 2—3 Tiden, ja, og opsummerede for mig selv, at jeg er led og ked af hele den afklædte Konversations- og Danseverden, der udgør Madonnabegrebet³⁶ for mig. Valget blev altsaa: enten gaa i Kloster eller gifte sig med en Bondepige. Nu vil jeg ikke fragaa, jeg huser et Par lønlige Tvivl om, hvor vidt Klosterlivet ligger for mit særlige Naturel³⁷. Saa er der kun —
- (155) HERBERT: Var der mange Tilbud, Faster?
- (156) FRU BRUN: Der var 11. Dem har jeg nu ordnet efter Alder og brændt.
- (157) ULRICH: Hyss, hyss! Jehova trækker op.
- (158) PROFESSOR KRATER: (*ind; til Pigen*) Men hurtig! (*Sætter sig; spiser.*)
- (159) FRU BRUN: Skrider det godt frem med Arbejdet, Gudmund?
- (160) KRATER: Nej.
- (161) JEAN JACQUES: Far, jeg har klaret mig noget saa nydeligt i Kikero i Dag.
- (162) KRATER: Selvfølgelig.
- (163) ULRICH: Her i Huset indtages Føden som en fjendtlig Stad ved Nattetide. (*Pause. Et Brag.*)
- (164) FRU BRUN: Hjælp! Gud i Himlen! man myrder os.
- (165) KRATER: Hvad var det?
- (166) ULRICH: Og, du Gudsens, nu begynder Skydningen.
- (167) HERBERT: Er du forrykt! kom her med den! giv mig den! naa!
- (168) KRATER: Hvad er det? Hvorfra har du faaet den?
- (169) JEAN JACQUES: Jeg har købt den af Hendrik. Det er en gammel en. Den plejer altid at klikke. Men her skød den altsaa.
- (170) KRATER: Hvad skal det betyde? hvad skal du med den?
- (171) JEAN JACQUES: Jeg skyder Graaspurve med den. Om Søndagen.
- (172) HERBERT: Vanvittige Barn! Graaspurve! en rigtig Revolver!
- (173) JEAN JACQUES: Jamen jeg har nu rigtignok heller aldrig ramt nogen. Men det kommer vel.

³⁶*Madonnabegrebet*: Navnet "Madonna" kommer af italiensk ("min frue") og betegner sædvanligvis Jomfru Maria, Jesu moder. I denne sammenhæng henviser navnet til kvinden som arketype. [ODS & DSD]

³⁷*Naturel*: Fransk ord for indbegrebet af en persons medfødte sjælelige egenskaber, natur, sindelag eller karakter. [ODS]

- (174) KRATER: Hvor kan det falde dig ind at sidde og skyde den af under Bordet?
- (175) JEAN JACQUES: Havde det været bedre: *over* Bordet, synes du? Saa var det jo ikke kommen saa bag paa jer. Og vi trængte jo dog til lidt Afvexling — altsaa.
- (176) KRATER: Den Dreng! den Dreng!
- (177) FRU BRUN: Bliv nu ikke for vred, Gudmund. Vi slap jo med Skrækken. Egentlig bør vi alle være taknemmelige for, at der ikke skete nogen Ulykke.
- (178) KRATER: Dybt taknemmelige. Dybt. For Fremtiden vil jeg dog foretrække andre Metoder at faa befordret min Taknemmelighed paa.
- (179) FRU BRUN: Lille Jean Jacques, den maa du aldrig røre mer.
- (180) HERBERT: Det skal jeg nok sørge for.
- (181) JEAN JACQUES: Jamen jeg kan ikke blive ved at finde paa noget nyt, Far.
- (182) KRATER: Det bør *min* Søn kunne. — Naa, hvad har du saa, jeg skal høre fra Skolen i Dag?
- (183) JEAN JACQUES: Du skal have den om Sørensen.
- (184) KRATER: Hvad er der saa med ham igen?
- (185) JEAN JACQUES: Det var et værre Nummer. Du ved jo, han hører til den Slags Folk, som Brillerne er det vigtigste paa. Dem, han ser inde med, glemmer han saa i Dag i et Vindue, jeg kommer og finder dem, kalder ad Hendrik og skruer *hans* Glas ind i dem. Saa skulde du set Sørensen, da han kom ind i Klassen, han missede med Gluggerne, og han pudsede, og han nussede igen, og lige med-et siger Hendrik. ”Hvor ser Deres Øjne røde ud i Dag, Hr. Sørensen!” Vi fik skam Homer³⁸ af Sted til en Øjenlæge og slap for Oldtidskundskab og spiste 12-Øres Boller hele Timen igennem. Den var ikke ilde, vel, Far?
- (186) KRATER: Det var plat. Har du ikke større Ideer, skulde du hellere lade det fare.
- (187) JEAN JACQUES: Synes du bedre om den med Revolveren da?
- (188) KRATER: Den var i det mindste original.
- (189) FRU BRUN: Næ, Gudmund, ved du hvad? holder du med Barnet i Mordforsøg?
- (190) KRATER: Men der maa jo en ny Fjæl³⁹ i Gulvet. Herbert, tager du dig af det?
- (191) HERBERT: Jeg skal sende Bud til en Snedker.
- (192) KRATER: Og søge at formaa ham til at komme. Ved List eller Vold. Det bliver ikke let. Jeg kender det. De danske Arbejdere er Verdens ladeste og upaalideligste Folk, fraset Flertallet af Grever og Baroner. 8 Timers Driveri, 8 Timers Fritid og 8 Timers Søvn. Hvilket benævnes en *Arbejder!* Men jeg, der arbejder mindst 16 Timer i Døgnet for knap den halve Løn, jeg er naturligvis en Samfundssnylter, en Kræftbyld, en — mageløst.

³⁸*Homer*: Græsk digternavn, som siden antikken har været knyttet til de to store episke værker ”Iliaden” og ”Odysséen” fra ca. 700 f.Kr. Om personen Homer vides dog stort set intet. [DSD & BOE]

³⁹*Fjæl*: Betegner egentlig et mindre stykke fladt, udsavet træ, et bræt. [ODS]

- (193) FRU BRUN: Har du set i Bladene, Gudmund, at man tænker paa at fejre dig i Anledning af —
- (194) KRATER: Jeg har set i Bladene, at mit Essay om Bacchapollonismen⁴⁰ ”anmeldes” i Morgenposten med 8 Linier, i Dagens Tidende med 5 Linier, i de 2 andre med ingen. Derimod strømmer de alle over med Referater af Festerne for Christian Bennike, alle, denne Teatersmører, der skylder mig, at han nogensinde er kommen frem, denne Replikspekulant, som jeg har hjulpet til Navn og Penge og alt, og som saa gik over til Baptismen⁴¹ eller Ortodoxismen⁴² eller Fetichismen⁴³ og haanede mig til Tak. Alle. Ham skriver de om, ham holder de Fest for, han har faaet livsvarig Æresrente og Ridderkors og er kanoniseret for Evighed. Hm, i gamle Dage smed dog en Iskariotes⁴⁴ Pengene tilbage i Tempelblokken⁴⁵ og gik hen og hængte sig. Nu lader han sig behænge med Ordener og faar Pension.
- (195) JEAN JACQUES: Har du hørt, Far, at FASTER skal have en Dame i Huset?
- (196) FRU BRUN: Ja, ja, det er jo ikke helt afgjort, Jean Jacques.
- (197) KRATER: Saa sandt jeg lever: ud over de 2 første Stykker, hvori der var nogen Esprit⁴⁶, har denne Bennike intet som helst præsteret, der gør ham værdig til Forfatter —, endsige til Digter-navn. Og dog tiljubles han nu af alle Partier og alle Blade, saa man skulde tro, at Shakespeare⁴⁷ var staaet op fra de Døde, hvad han i en ganske betydelig Grad ikke er.
- (198) ULRICH: Og du skal giftes med Fru Smith-Korner, ser jeg.
- (199) KRATER: Jeg ogsaa. Det var mig en virkelig Nyhed. 3 Gange har jeg været gift, og dog er Pressen ikke tilfreds. Jeg læser hendes Opsats⁴⁸ om Selvgylldigheden som etisk Princip hos Lucretis⁴⁹. Jeg er den eneste i dette Land, en af de 3 i Alverden,

⁴⁰*Bacchapollonismen*: Sammensmeltning af ”Bacchus”, navnet på den romerske vingud (svarende til den græske Dionysos), og ”Apollon”, som er guden for lys, musik og digtning, bueskydning og spådomskunst i den græske mytologi. Altså en syntese af det dionysiske og det apollinske. [DSD].

⁴¹*Baptismen*: Navnet kommer af det græske ”baptizein” (døbe) og betegner et protestantisk kirkesamfund. Baptismen kom til Danmark via Tyskland, hvor Julius Köbner (1806-1884) fik forbindelse med vakte kredse i de gudelige forsamlinger. Nordens første baptistmenighed blev stiftet i København 1839. Indtil Grundloven af 1849 gav religionsfrihed, blev baptisterne udsat for retslig forfølgelse, og deres børn blev under protest fra grundtvigske og liberale kredse tvangsdøbt i den lutherske kirke. Kendetegnende for baptismen er, at de mener, at kun troende skal døbes, og at selve dåben udføres ved, at hele kroppen nedsænkes i vand. [DSD & BOE & ODS]

⁴²*Ortodoxismen*: Navnet kommer af det græske ”orthós” (ret, rigtig) og ”dóxa” (mening) og bruges som betegnelse for en streng overensstemmelse med den oprindelige udformning eller den officielle udlægning af love, religion. Bl.a. findes ”de ortodokse jøder” og de ”russisk-ortodokse kristne”. Det er nok den sidstnævnte betydning Krater her tænker på. [DSD & BOE & ODS]

⁴³*Fetichismen*: Begrebet afledes af det franske ord ”fetich”, som kommer af det latinske ”facticius” (kunstig, kunstlet), og betegner en religiøs begrundet dyrkelse af kultfigurer, feticher, som anses for at besidde magiske kræfter. [DSD & BOE & ODS]

⁴⁴*Iskariotes*: Ifølge Det nye Testamente er Judas Iskariot, den apostel, der forrådt Jesus for 30 selvmønter med et kys i Getsemane Have (NT: Matt 26,14-16). [BOE & DSD]

⁴⁵*Tempelblokken*: Ordet ”blok” betegnede oprindeligt en udhulet træklods brugt som bøsse til indsamling af almisser, fx en kirkeblok, en fattigblok osv. [ODS]

⁴⁶*Esprit*: Fransk ord for ånd eller vid kommet af det latinske ”spiritus”. [ODS]

⁴⁷*Shakespeare*: Georg Brandes skrev i 1895-1896 et trebindsværk om den engelske dramatiker William Shakespeare (1564-1616). [ADL]

⁴⁸*Opsats*: Tysk ord (Aufsatz), som betegner en artikel, mindre afhandling eller lignende. [ODS]

⁴⁹*Selvgylldigheden som etisk Princip hos Lucretis*: Reference til Titus Lucretius Carus (ca. 99 - ca. 55 f.Kr.), ofte kaldet Lucretis,

der ved, hvad Lucretus har ment. Vi er 1 i Holland, Cuarez i Sydamerika og saa mig. Nu læser jeg Fru Smith-Korners Afhandling og undres, ja, næsten forfærdes: Dette er rigtigt. Jeg besøger hende altsaa og komplimenterer hende; og strax, strax skal vi giftes. Saadan er det, og har det altid været i dette yndige Land med dets raske Svende og skønne Møer; det regeres af Præster og Journalister, Præster, der udnævnes til at forkætre mit Virke, og Journalister, der lever af at skrive Løgne om min Person. Hvordan har jeg holdt til i mere end 40 Aar at virke i dette lille flade Land blandt disse smaa fladpandede Mennesker, der alle Dage har interesseret sig mere for, hvem der i Øjeblikket var min Kone, end for min Aand og min Kunst?

(200) JEAN JACQUES: Bladene skriver da i Dag. —

(201) KRATER: Bladene! Bladene er de værste. Pøbellefleri sat i System, Logren for alle hæsle Instinkter: Pengebegæret hos Handelen, Smigerbrynden⁵⁰ hos Kunsten, Vigtigpeteriet hos Videnskaben, Religiøsitet hos Dumheden, Sladdersygen hos alle. Formaalet hos Bladene er at holde ikke Ideens Fane, men Abonnentallet højt, Bevæggrundene til at skrive dem: Liniebetaling og Misundelse. Jeg drømte en Nat, at jeg var paa Gennemrejse i Helvede; jeg sank fra Etage til Etage; hedere og hedere blev der; til sidst var jeg naaet til Præsterne, mente jo saa, der ikke var mere, og skyndte mig op. Først senere faldt det mig ind, jeg havde jo ikke set Journalisterne.

(202) ULRICH: Kunde det ikke tænkes, det kom af, de slet ikke var der?

(203) KRATER: Nej.

(204) ULRICH: Naa.

(205) KRATER: En Journalist er et Væsen, der formaar paa staaende Fod at fælde en interessant og inappellabel⁵¹ Dom om en Sag, han intet forstaar af; det vil hyppigst sige: om alt. Af disse Domme høster saa Folket sin Viden.

(206) JEAN JACQUES: Jaja, Far, du skal se, du skal nok blive rigtig anerkendt, naar du ogsaa har været død i 40 Aar.

(207) KRATER: Det ved jeg, Jean Jacques. Men: ikke Ry er det, jeg attraar, men Magt, Magt til at præge Aander, stemple Tid. Forlad mig saa den Svaghed, at jeg gad se lidt af mit Virkes Frugter i min Levetid. Nu? hvad er lykkedes mig?

(208) HERBERT: Det kunde maaske —

romersk digter og filosof, om hvis liv og levnet næsten intet vides ud over, at han skrev et læredigt i 6 bøger om, hvordan verden er opbygget og fungerer: "De rerum natura" (Tingenes natur). Ordet "etik", kommer af det græske "ethos" (sædvane, sæder) og betegner videnskaben eller læren om den rette handlen. At noget er "selvgyldigt" vil sige, at det har gyldighed i sig selv, dvs. at det er bestående uafhængig af noget andet. Meningen med Lucretus' bog var at fjerne menneskets frygt for døden og bekæmpe overtroen. Det er endvidere værd at bemærke, at hovedpersonen i Munks skuespil "Fra Tidehvervet" er Lucretus, og at dette skuespil blev skrevet i 1928, omtrent samme tidspunkt, som "I Brændingen" blev omarbejdet. [DSD & BOE]

⁵⁰Smigerbrynden: Jf. ordet "brynden", oldnordisk "bruni" (brænden). I denne sammenhæng bruges ordet i betydningen grådig, begærlig. Krater mener, at kunstværkerne ikke bedømmes efter deres egentlige værdi. Berømmelse er det eneste, kunstnerne er ude efter. [ODS]

⁵¹inappellabel: Kommer af det latinske "appellabilis" og betegner en dom, der ikke kan indbringes til fornyet behandling. [ODS]

- (209) KRATER: Jeg bød dem Frihed, og se, de krummer sig villigt under de parlamentariske Lykkejægeres Slaveaag; jeg bød dem Skønhed, og de hutler sig gennem Livet i raadne Ægteskaber, byggede paa et allerede i Oldtiden forældet og fordærvede Princip; Jeg bød dem Aand, og de halser efter Mekanik og Sport og Film og Revypjat; jeg bød dem Fornuft og Sandhed, og de gasser sig i Religionens uhyrlige Skrøner og Vrævl. Med disse mine egne Øjne har jeg maattet se, at Religionens blinde Øgle, blind af at leve i Mørket, kom kravlende frem af sit skumle Hul igen og stod paa en slimet Sten og vejred med stumpet Snude, og Menneskenes Titusinder kom og saa det overlevede Fortidskryb og greb ikke Stene i Ækelhed, men faldt paa Knæ og tilbad — jeg forstaar det ikke, jeg forstaar det ikke.
- (210) ULRICH: Der findes altsaa Gaader, der gaar over selv den højeste Fornuft.
- (211) HERBERT: Man kunde jo formode, at naar Folket veg saadan ud, var der Brist hos Profeten, der søgte at føre det.
- (212) KRATER: Du mener?
- (213) HERBERT: At jeg snart er træt af at høre denne Remse 7 Gange om Ugen. At det dog i Længden er uværdigt at rejse sig for Dogmer, man ikke mere tror paa. At ved Taushed — naa.
- (214) KRATER: Saadan! Du er blevet Galilæer⁵².
- (215) HERBERT: Jeg er ikke Kristen, og jeg er ikke Hedning, for jeg er ikke noget som helst. Men jeg vil ikke længere tie stille over for Selvforherligelse og Menneskeforagt. Der er ingen, der har faaet Patent paa Lys og Skønhed og Sandhed og Aand. Hvad er det egentlig, I har at bebrejde Religionen ud over, at den er stærk nok til at staa alene og ikke behøver at støtte sig til Logik? I kalder den Vrøvl. Men Lyrikken da? den er jo ikke forstandsbetonet og dog fuld af Mildhed og Magt. Og den af dig saa evig lovpriste Kærlighed? hvad er irrationelt som den i sin Grund, og hvad har Vælde som den?
- (216) KRATER: Der kræves ikke længere teologisk Embedsexamen for Ansættelse i Folkekirken. Søg dig Præsteembede, min Søn.
- (217) HERBERT: Far, jeg er voxen, det glemmer du. Jeg fremfører en alvorlig og begrundet Mening og finder mig ikke i at faa Haan til Svar, naar jeg diskuterer med andre end — Gadedrenge.
- (218) JEAN JACQUES: Vil du tie, Herbert.
- (219) FRU BRUN: Det er dog din Far. Husk paa det.
- (220) KRATER: Tør jeg spørge dig om dit Syn paa "Skriften"?
- (221) HERBERT: Paa Bibelen, ja. Jeg skal svare dig. Bibelen er mig lige saa hellig som Shakespeare eller Homer.

⁵²Galilæer: Betegnelse for indbygger i eller person stammende fra det jødiske landområde Galilæa. Navnet blev brugt til at betegne Kristi disciple og de første kristne. Her - i Kraters sprogbrug - ensbetydende med de kristne. [ODS & DSD]

- (222) KRATER: Det gamle Testamente har skønne Partier; de er dog som Regel Laan fra beslægtede Kulturer. Og det nye?
- (223) HERBERT: Jeg sætter det nye over det gamle.
- (224) KRATER: Saa synes jeg, vi skal markere den nye Tone her i Huset ved at slutte vort Maaltid med en Andagt. Jean Jacques, vil du hente mig Bibelen?
- (225) JEAN JACQUES: Jeg ved ikke, hvor den er.
- (226) HERBERT: Jeg ønsker ikke —
- (227) KRATER: Bliv! — Jean Jacques, vil du hente os det saakaldte Nye Testamente.
- (228) JEAN JACQUES: Jamen jeg ved ikke, hvor det er.
- (229) KRATER: Ligger deroppe, opslaaet, paa Staapulten. Jeg har læst i det i Dag. (*Han ud*) . Du har foldet Hænderne, Helene?
- (230) FRU BRUN: Ja, Gudmund, det gjorde jeg altid, naar Joakim læste af Guds Ord.
- (231) KRATER: Ja.
- (232) FRU BRUN: Og — Hænderne er jo dog mine, Gudmund.
- (233) KRATER: Ja, ja. Og Ordet er Guds.
- (234) FRU BRUN: Ja, det mener *du* jo ikke; *jeg* mener det nu; og vi kan jo være lige gode hver for sig. Paa en Maade tror jeg, at alle Mennesker har Ret hver paa sin Maner. Efter min Anskuelse —
- (235) KRATER: Din Anskuelse er mig ligegyldig. Du ved, at jeg har givet dig Lov til at bo her og spise her, fordi — nu, fordi du er fattig. Paa den ene Betingelse, at du lod mig i Fred for dit Nonsens.
- (236) FRU BRUN: Jamen, Gudmund —
- (237) KRATER: Jeg indlader mig ikke i Debat med dig; vi kan ikke diskutere sammen, vi er inkommensurable⁵³ Størrelser, jeg er et Fornuftvæsen, du en Spiritist⁵⁴. Altsaa: færdig. (*Pause*) .
- (238) ULRICH: (*trommer paa Bordet.*) Et pour regner l'ignorance enseignons! Ou bien la bible⁵⁵.
- (239) JEAN JACQUES: (*ind*) Endelig fandt jeg den. Hvis det da er dette græske Kaudervælsk⁵⁶ her.

⁵³*inkommensurable*: Latinsk betegnelse - sammensat af "in" (ikke), "con" (med) og "mensura" (måling) - for noget, som ikke kan måles med samme mål (som noget andet). Her er ordet dog brugt overført i betydningen væsensforskellige eller usammenlignelige. [ODS]

⁵⁴*Spiritist*: En der tror på, at det er muligt at opnå kontakt med de afdødes ånder.

⁵⁵*Et pour regner l'ignorance enseignons! Ou bien la bible.*: Fransk for: "Og for at herske lad os give undervisning i uvidenhed. Eller i Bibelen". Næsten et ordret citat fra "la guerre des dieux" af Evariste de Parry (1753-1814), se "Oeuvres complètes", Vol. 3. p. 120 (udgave fra 1837).

⁵⁶*Kaudervælsk*: Tysk ord (kauerwelsch), som oprindeligt brugtes om det sprog, som de fremmede (vælske) kræmmere (kaudere) talte i Sydtykland. Ordet betegner her generelt sprog, som enten en blanding af ord fra to eller flere sprog eller som noget underligt lydende og uforståeligt sprog. Det nye Testamente blev skrevet på græsk sidst i det 1. århundrede e.Kr. [DSD]

- (240) KRATER: Texten, der jo er Sandhed og vejleder til Salighed, finder vi i Mattæus det ottende⁵⁷, hvor den lyder som følger: — traf han paa 2 Besatte, som kom ud fra Gravene og var saa gale, at ingen kunde komme der forbi: De skreg: ”Jesus, du Gudesøn! hvad har vi med dig at skaffe? er du kommen for at volde os utidig Fortræd?” Nu var der et Stykke fra dem en stor Flok Svin paa Græs. Men Djævlene bad ham og sagde. ”Jager du os ud, giv os da Lov til at springe i Svinene.” Og han sagde til dem: ”Saa gør det da.” Men da de var røget ud, for de i Svineflokken, og hele Svineflokken styrtede sig fra Skrænten i Søen og druknede. Amen. Pax vobiscum⁵⁸! Godnat. (*Ud.*)
- (241) ULRICH: For engangs Skyld en ikke alt for kedeligt sammensat Souper: Oxefilet til Revolverskud, Familieopgør i Sildesalat, Ostepind med Andagt.
- (242) HERBERT: Jeg kan ikke længer holde disse Maaltider ud. Tier han, sidder vi hen som Lig. Og taler han, er det sig selv og sig selv, han —
- (243) ULRICH: Al eders Tale være Ja, ja, nej, nej. Sammentrængt: jeg jeg jeg jeg — ikke sandt?
- (244) HERBERT: Og saa denne ustandselige, ensformige, snærende Stemme!
- (245) ULRICH: Der er jeg enig med dig: hans Ideer blev absolut rigtigere, hvis han modularerede⁵⁹ Stemmen lidt.
- (246) JEAN JACQUES: I skal ikke staa der og rakke Far ned. Jeg vil ikke have, I siger noget ondt om Far.
- (247) FRU BRUN: Det er ret, lille Jean Jacques, sin Far skal man have Ærbødighed for, at det kan gaa En vel, og man kan længe leve i Landet.
- (248) JEAN JACQUES: Det er da ikke derfor. Men jeg vil ikke have det. Og jeg maa ærlig sige, jeg forstaar ikke rigtig, hvor du vilde hen med alt det i Dag. Der er dog en Grænse. Alle andre svigter ham og falder ham i Ryggen. Saa kan dog vel vi holde Stand.
- (249) HERBERT: Hvad er det for et Forfølgelsesvanvid, han lider af, at naar man har en anden Mening end han, falder man ham i Ryggen, og føres man frem til en ny Overbevisning, forraader man ham? Er da al Udvikling Forræderi mod ham?
- (250) ULRICH: Jeg er Herren, og der er ingen ydermere. Du skal ikke have andre Guder for mig.
- (251) JEAN JACQUES: I skal slet ikke sige noget ondt om Far, Far har Ret i alle Ting.
- (252) HERBERT: Hør nu, lille du, du er kun 15 Aar; synes du ikke selv, du er lovlig ung til at skønne om alle Ting.
- (253) JEAN JACQUES: Hvornaar bliver man da gammel nok til det?

⁵⁷*Mattæus det ottende*: Jf. NT: Matt. 8,28-33.

⁵⁸*Pax vobiscum*: ”Fred være med jer” på latin. [DSD]

⁵⁹*modulerede*: Kommer af det latinske ”modulus” (mål, målestok) og betegner her at ændre, variere i tonehøjde eller toneart. [ODS]

- (254) ULRICH: Barnet har Ret. Hør den Umyndiges Røst.
- (255) FRU BRUN: Hvorfor skal man altid drille, lille Ulrich?
- (256) JEAN JACQUES: Afskyeligt. Fordi jeg kun er 16 Aar, er jeg vel lige saa godt et Menneske som nogen af jer. Eller i hvad Alder bliver man et Menneske? naar man er 18? eller 35? eller 80?
- (257) ULRICH: Hvad hører jeg? En Kvindestemme. Min Præstedatter, min Fremtidslykke, min landlige Brud.
- (258) EN UNG PIGE: (*ind*) Mit Navn er Marie Hansen. Skulde jeg mon træffe Enkepastorinde Fru Brun her?

2. Akt: II

PROFESSOR KRATERS ARBEJDSVÆRELSE.

- (259) MARIE: Er det helt rigtigt at gaa herind, naar Professoren ikke er her?
- (260) ULRICH: Jeg vil meget fraraade Dem at gaa herind, naar Far er her.
- (261) MARIE: Næ, saa mange Bøger havde Far rigtignok ikke. Skal der saa mange til for at være Professor? Det er jo helt uhyggeligt.
- (262) ULRICH: Er det uhyggeligt?
- (263) MARIE: Jeg synes næsten ikke, man kan leve mellem saa mange døde Ting. Ikke en Blomst er her.
- (264) ULRICH: Da jeg var i Deres Alder, syntes jeg, at Bøger var noget saa levende.
- (265) MARIE: Det er da bedre at snakke med Mennesker.
- (266) ULRICH: At læse Bøger er at snakke med Mennesker.
- (267) MARIE: Nej, det er det ikke, Hr. Krater, for saa er man selv sat udenfor. Og ikke et Billede er her. Jo, det lille der. Det er jo Jean Jacques med langt Haar.
- (268) ULRICH: Det er Mor.
- (269) MARIE: Ja, det er det, er det, naturligvis. Staar det her trods det, at Professoren — ja.
- (270) ULRICH: Jo, Jehova er noget af en Romantiker.
- (271) MARIE: Deres Far er visst ikke lykkelig, Hr. Krater.
- (272) ULRICH: Far er saa uudviklet af sin Alder.
- (273) MARIE: Er han?
- (274) ULRICH: Ja, han er ikke naaet videre end til at ønske sine Ideer virkeliggjort.
- (275) MARIE: Bare man kunde gøre noget for at saadan opleve ham.

- (276) ULRICH: Han vilde give Folket Sindsstorhed, og Folket Ønskede Gagepaalæg. Saa det var jo ikke at vente et Samarbejde helt uden Mislyd. Kan De se hele den Række. Det er Fars.
- (277) MARIE: Jamen — det er jo bare Bibler.
- (278) ULRICH: De mener — kvantitativt — saadan i Omfang.
- (279) MARIE: Det maatte være morsomt at være saa klog, at man forstod noget af det. ”Nyhellenismen i Forhold til det 20. Aarhundrede”.⁶⁰ Det er maaske om den græske Frihedskrig⁶¹? Nej, det ser det ikke ud til. Men De er jo ogsaa Forfatter, Hr. Krater. Hvor er Deres Bøger?
- (280) ULRICH: Ser De, Frk. Marie, det er nærmest efter Recepten: naar jeg faar skrevet 1 Bog foruden den, jeg skriver paa, saa har jeg skrevet to. Men nu skal jeg i Visselulle, Visselulle, Visselulle og blunde ind.
- (281) MARIE: Gaar De da virkelig saa sent i Seng til daglig, Hr. Krater? Jamen saa troede jeg, det var, fordi De sad oppe og skrev hele Natten. Far rodede altid med Præken, naar vi andre var kommen i Seng.
- (282) ULRICH: Næ, om Natten saa læser jeg Aviserne, gaar paa Sold og turer med Kvindfolk.
- (283) MARIE: Nej Tak, det tror jeg ikke paa mere.
- (284) ULRICH: Mere?
- (285) MARIE: Ja, for — nej — men —
- (286) ULRICH: Aah, Deres Bror, han har naturligvis advaret Dem mod den rædsomme lumske Forfører.
- (287) MARIE: Jamen jeg tror ikke en Døjt paa det mere. For hvis De var saadan en, kunde jeg slet ikke fordrage Dem.
- (288) ULRICH: Men det kan De altsaa?
- (289) MARIE: Ja, det kan jeg da rigtignok, Hr. Krater, saa flink og fin som De har været over for mig, lige fra den første Dag.
- (290) ULRICH: Saadan er Forførere netop.
- (291) MARIE: Tror De ikke, jeg godt ved, hvordan Forførere er?
- (292) ULRICH: Nej?
- (293) MARIE: Joho. Erik havde engang en Roman med hjem i Sommerferien, og den kunde skildre det lige saa livagtigt. Far saa godt, naar vi stak af med den, men han lod som ingenting; han havde visst selv kigget i den. Men Mor tog den fra os, da hun opdagede det.

⁶⁰*Nyhellenismen i Forhold til det 20. Aarhundrede*: Sandsynligvis spundet over Georg Brandes' titel ”Hovedstrømninger i 19. Aarhundredes Litteratur” (1871). Begrebet ”nyhellenisme” (efter det græske ”hellen” - græker) findes hos Brandes bl.a. i forbindelse med gennemgangen af Hegel i 6. bind af ”Hovedstrømninger i 19. Aarhundredes Litteratur”. [DSD & BJØ]

⁶¹*den græske Frihedskrig*: Krig i perioden 1821-1829 mod Osmannerriget (en muslimsk statsdannelse i Tyrkiet, Mellemøsten og Sydøsteuropa ca. 1300-1923), som førte til Grækenlands uafhængighed. [DSD]

- (294) ULRICH: Men den var altsaa fuld af saadanne Kvindebedærv⁶²ere?
- (295) MARIE: Ja, og det er saadan nogen, som siger en hel Del, hvad de ikke mener, og bliver ved med at overhænge Damerne med Kærlighedserklæringer og med, at de er saa smukke og saadan noget, og saa skal de helst være grimme og lidt svagelige, for det kalder paa Moderinstinktet i Kvinden. Men alt det, det er der jo slet ikke noget af, der passer paa Dem.
- (296) ULRICH: Uha! jeg er meget snedigere.
- (297) MARIE: Nej, men saa sagde Erik, dengang jeg skulde herhen, at Deres Bror, Doktoren, ham kunde jeg saa frit betro mig til. Og saa er det — lige som meget sværere.
- (298) ULRICH: Nu skal jeg sige Dem noget om Herbert, lille Frk. Marie: De skal ikke bryde Dem om, hvis han er mut og ordknap over for Dem. Det er han over for os alle. Jeg skal sige Dem: da jeg valgte at være lykkelig, bestemte han sig for Fortvivlelsen, og derfor foragter han mig, og jeg driller ham, og vi misunder gensidig hinanden. Pydydyhyogpydydyhy. Men faar De engang Lejlighed til at lære ham rigtig at kende, saa kommer De til at holde af ham, for han er en nobel Karakter for dem, der har Smag for *det*.
- (299) MARIE: Jeg er saa glad, De siger saadan, Hr. Krater. Saa skal jeg rigtig prøve paa at være venlig over for ham.
- (300) ULRICH: Au, nu kommer Jehova og Favoritten fra Morgentur.
- (301) MARIE: Aah nej, hvad gør vi da saa?
- (302) ULRICH: Bag Reolen her er der en lille, snæver Vindeltrappe til Køkkenet. Skynd Dem! kom! (*De ud*) .
- (303) KRATER: (*ind med Jean Jacques*) — ogsaa en af Grækernes ypperste. Jeg har den her. Se nu her. Mærk dig hver Enkelthed, se det runde og vege og føjelige i alle Linierne: Knæenes, Hofternes, Barmens og Hagens. Saadan lyser det nøgne Kvindelegeme af Aand, Længselens Aand, Længselen efter Hengivelsen, det er Op-løsningen. Derfor er Elskoven hellig, Jean Jacques, hellig, fordi den forløser; den udløser Aanden i Legemet. Naar Mand og Kvinde elsker hinanden i Mødet, frigøres Aanden, som var bunden i Formen, og flyver til Saligheden i Kaos og vender tilbage som rensset Form.
- (304) JEAN JACQUES: Jeg forstaar det altsammen, Far.
- (305) KRATER: Men ser du, dette høje Ideal, Kærligheden, har Kristendommen og Kristendommens Samfundsorden, Loven, som altid forkvaklet og tilsmudset. Galilæerne favner ikke af Kærlighed, men af Vane og ifølge Kontrakt. Det kommer ikke an paa, om Alterilden flammer i de to; det afgørende er, om Billetten er stemplet, saa værsgod: Adgangen fri. Galilæerne gør al Kærlighed til Skøgevæsen, ligesom

⁶²Kvindebedærv⁶²ere: Skørtejægere.

deres Mester jo siges at have holdt til hos Skøgerne⁶³.

(306) JEAN JACQUES: Jamen det var dog paa en anden Maade.

(307) KRATER: Ja. Paa en endnu næsten afskyeligere Maade, den perverse, naturstridige: Afholdelsens. — Naa, de mortuis nihil nisi bene⁶⁴. Ser du, Jean Jacques, saadan er Elskoven den guddommelige Frigørelse, den, der haaner Hensyn og sprænger Skranker, den, der er Kaos, Tilbagevenden til det oprindelige, det uoprindelige, det, der var før og ler ad den Aarsunge Loven, Lidenskabens, Kaos, det, der har alle Muligheder i sig, Intet i Altet og Altet i Intet, Kaos, Skødet, vi gik ud fra og stunder tilbage mod, Kaos. Elskoven gør os til Gudernes Lige, dem, der var i Kaos, før Verden blev, og som Guderne skaber vi i Kaos — Formen i Stoffet, Verdener, Liv og Aand.

(308) JEAN JACQUES: Far, alt det, du siger, er usigelig stort.

(309) KRATER: For os, Aandsmenneskene. For Galilæerne er intet helligt, intet undtagen Vanhelligelsen. Denne Elskovens jordiske Himmel, der har frelst mig fra Idealismens Gasballon og Rationalismens Statshusmandshave, den kommer Galilæerne og sætter Stakit om, skriver Reglementer for, kræver Visum og Penge for Entre.

(310) JEAN JACQUES: Jamen Fornuften, Far?

(311) KRATER: Fornuften lærer dig at se paa Lidenskabens med Blik for Lidenskabens Ret. Naar den Dag kommer, da du har en Elskerinde — og kommer du og finder en Anden hos hende, da fornødne du dig ikke! Du tilgiver hende ikke; for der er ingen Synd at tilgive; for Synd forudsætter Loven, men Loven er ikke i Kaos. Skyd ham, elsker du vildt nok til at bære den Lidelse, der deraf vil rinde, eller skyd dig selv — hvis du ikke kan glemme — og elske hende som før — eller gaa til en ny Elskerinde. Gør blot aldrig som Galilæerne, der slaar paa Kontrakten. ”Her har hun dog med Navns Underskrift forpligtet sig til at levere Elskov til mig som Eneaftager i 40 Aar. Kontraktsbrudd! Politi!” Latterligt, ækelt, oprørende, kristeligt, føj!

(312) JEAN JACQUES: Far, har du elsket alle dine 3 Koner?

(313) KRATER: Kunde jeg ægte en, jeg ikke bar Elskov til?

(314) JEAN JACQUES: Om Forladelse, Far. Men — mest Mor. Ikke?

(315) KRATER: Din Mor var en sjælden Kvinde. Havde du ikke røvet hende Livet, Dreng, havde jeg aldrig haft andre end hende.

(316) JEAN JACQUES: Vil du nu gifte dig tiere, Far?

(317) KRATER: Træffer jeg een, jeg kan elske, naturligvis: Ja.

(318) JEAN JACQUES: Hvor kan det egentlig være, du har ægtet dem saadan med Kontrakt?

⁶³Mester jo siges at have holdt til hos Skøgerne: Jf. bl.a. fortællingen om kvinden i farisærerens hus (NT: Luk. 7,36-50).

⁶⁴de mortuis nihil nisi bene: Ordsprog betydende ”tal ikke ondt om de døde” - vist oprindeligt græsk, muligvis fra Diogenes Laërtios (ca. 200 e.Kr.), som var forfatter af det eneste overleverede værk fra antikken om græske filosofers liv og tanker. [DSD & L-WIKI]

- (319) KRATER: Fordi jeg endnu er Konge under den Grundlov, jeg har kæmpet mit Liv imod. Og som jeg vil kæmpe imod endnu i 10 og i 20 Aar. Og som du, naar jeg engang er falden, vil staa op og kæmpe imod.
- (320) JEAN JACQUES: Ja, Far, det vil jeg. Jeg skal aldrig svigte dig. For der er ingen i hele Verden, der er Mage til dig.
- (321) KRATER: For Tiden er der ikke, siden Rabeau i Frankrig gjorde sig til Døgnets og Pøbelstemningers Træl. Men der vil komme, som der har været. Jeg spejder mod Rusland; maaske, naar de engang faar Kvalme af Blodlugt der — vi faar at se. Men-neskehedens sande Vejvisere er saare faa. Des større Stolthed og Ære at have sin Plads iblandt dem. — Men nu skal jeg til min Gudsdyrkelse og du til dit Kursusterp.
- (322) JEAN JACQUES: Far, Hendrik siger, at din store Svaghed er, at du saa ensidig tager Parti.
- (323) KRATER: Naa. Og du svarede?
- (324) JEAN JACQUES: Jeg bad ham sige mig, hvordan man kunde tage tvesidigt Parti.
- (325) KRATER: Hm. Og han?
- (326) JEAN JACQUES: Aah, han mumlede noget i — Du, Far, Hendrik er begyndt at faa Skæg.
- (327) KRATER: Se se!
- (328) JEAN JACQUES: Han har allerede barberet sig 2 Gange.
- (329) KRATER: Kan han saa det selv? Naa ja, med Maskine.
- (330) JEAN JACQUES: Aah, med Maskine! Han har rigtignok brugt Kniv. Maskine er saa barnligt, ser du.
- (331) KRATER: Du er ogsaa ved at blive lidt sortladen om Hagen?
- (332) JEAN JACQUES: Har du lagt Mærke til det?
- (333) KRATER: Bevare's! Skal du ikke ogsaa snart til at radere⁶⁵?
- (334) JEAN JACQUES: Hendrik er jo da 1 ½ Aar ældre end mig.
- (335) KRATER: Hvad?
- (336) JEAN JACQUES: Au! au! au! end jeg, end jeg, end jeg.
- (337) KRATER: Naa—e! Forbryder!
- (338) JEAN JACQUES: Den var rigtignok ikke mig værdig.
- (339) KRATER: Nej. Maa jeg saa faa Arbejdsro?
- (340) JEAN JACQUES: Ja, saa glider jeg altsaa. Vado, vasi, vasum, vadere⁶⁶.

⁶⁵*radere*: Latinsk ord, som i denne sammenhæng betyder at udkradse eller afskrabe mht. skrift, især tegn, skrevet med blæk, eller blækklatter: dvs. fjerne, udslette vha. radergummi eller raderkniv. Ordet bruges ofte som humoristisk billede på en ung mands spæde skægvækst, der kan viskes bort med viskelæder. [ODS]

⁶⁶*Vado, vasi, vasum, vadere*: Latinske bøjningsformer af "at gå".

- (341) KRATER: Og det mangler Supinum⁶⁷.
- (342) JEAN JACQUES: Nej, nu maa jeg hellere stikke af, før du faar et helt idiotisk Indtryk af mig. Farvel, Far. Tak for i Dag.
- (343) KRATER: Selv Tak, min Dreng.
- (344) JEAN JACQUES: Du, Far!
- (345) KRATER: Naa?
- (346) JEAN JACQUES: Tror du, det vil klæde mig med Fuldskæg?
- (347) KRATER: Nej, det tror jeg min Sandten ikke.
- (348) JEAN JACQUES: Hendrik vil have Fuldskæg, siger han.
- (349) KRATER: Det skal du nu lade være med foreløbig.
- (350) JEAN JACQUES: Jeg kan heller ikke lide det. — Nej. — Du, Far!
- (351) KRATER: Nej, nu maa det høre op.
- (352) JEAN JACQUES: Det er underligt, Far, at du, som er langt forud for din Tid i alt, kan være bagud i eet.
- (353) KRATER: Og hvad er da det?
- (354) JEAN JACQUES: Det er i Fodbold.
- (355) KRATER: Maa jeg være fri!
- (356) JEAN JACQUES: Nej, nu skal du have det. Ved Kampen forleden der traf jeg Kolja; og tænk, det er hende, der har skaffet Marie ind i Huset; hun har været her selv for en god Maaned siden.
- (357) KRATER: Hvorfor fortæller Du mig det?
- (358) JEAN JACQUES: Tror du, jeg vil gaa og luske med noget, du ikke ved?
- (359) KRATER: Naa.
- (360) JEAN JACQUES: Hun blev rørt, da hun saa mig. Tænk, det er 2 Aar siden. Du tænker jo ogsaa saa tit paa hende, jo, du gør. Aah, Far, jeg vilde saa gerne, om I blev gode Venner igen.
- (361) KRATER: Jeg jog hende ikke ud.
- (362) JEAN JACQUES: Nej, men — lad det nu være, hvordan det gik til! Tror du ikke, hvis jeg kunde skaffe hende herop, at jeg kunde gøre dig rar overfor hende?
- (363) KRATER: Maa jeg saa være —
- (364) JEAN JACQUES: Selvfølgelig er det ærgerligt, at hun gaar op i noget, der ikke interesserer os; det kan vi være kede af. Men den Forstand, hun gaar op i det med, den kan vi da være stolte af, ikke? Og det er jo vor Forstand.
- (365) KRATER: Du snakker om Ting —
- (366) JEAN JACQUES: Og du kan heller ikke gøre dig blind for, at naar I ikke kunde enes —

⁶⁷*Supinum*: Grammatisk betegnelse for visse infinitte verbalkategorier bl.a. på latin. [DSD]

- (367) KRATER: — saa var det min Skyld?
- (368) JEAN JACQUES: — saa var det, fordi hun er Fars Datter mere end Mors.
- (369) KRATER: Det er det Satans ved dig, Dreng, at du tager mig, som din Mor tog mig. Og saa staar du med hendes Mundvige. Skrub saa af!
- (370) JEAN JACQUES: Far!
- (371) KRATER: Saa gaar du. Færdig. Farvel.
- (372) JEAN JACQUES: Bare lige een Ting til, Far, bare lige et Spørgsmaal, bare et eneste til: hvad synes du om Marie?
- (373) KRATER: Hvem er Marie?
- (374) JEAN JACQUES: Ih, Marie! Frk. Hansen. Det er da Fasters Dame.
- (375) KRATER: Jeg har ikke lagt Mærke til hende.
- (376) JEAN JACQUES: Ikke endnu! Det kan du ikke være bekendt. Hun er meget, meget smuk.
- (377) KRATER: Saa?
- (378) JEAN JACQUES: Og man mærker slet ikke paa hende, at hun er gammel.
- (379) KRATER: Er hun gammel?
- (380) JEAN JACQUES: 20 Aar.
- (381) KRATER: Uha!
- (382) JEAN JACQUES: Jamen man mærker det slet ikke paa hende.
- (383) KRATER: Det hjælper jo altid noget.
- (384) JEAN JACQUES: Vil du love mig, at du vil lægge Mærke til hende ved Bordet i Dag?
- (385) KRATER: Ja. Hvis jeg kommer ned.
- (386) JEAN JACQUES: Men hun er jo altsaa noget indskrænket.
- (387) KRATER: Au.
- (388) JEAN JACQUES: Og saa snakker hun saa meget om sin Far.
- (389) KRATER: Saa?
- (390) JEAN JACQUES: Ustandselig. Det kan virke helt irriterende. Kan du begribe, noget Menneske kan se saa kritikløst op til et andet.
- (391) KRATER: Sælsomt.
- (392) JEAN JACQUES: Det er nærmest det, der gør hende indskrænket, forstaar du; for hun har gode Evner fra Naturen; men hun har lært alt for lidt saadan i forskellige Retninger. Vil du love mig, du vil lægge Mærke til hende i Dag, hvis du kommer ned?
- (393) KRATER: Afsted med sig!
- (394) JEAN JACQUES: Jeg kunde jo ogsaa kalde hende herop, saa du kan se hende med det samme.

- (395) KRATER: Nej.
- (396) JEAN JACQUES: Jo, Far, maa jeg ikke nok?
- (397) KRATER: Det kan der ikke være Tale om.
- (398) JEAN JACQUES: Sig nu, at jeg maa! sig nu, at jeg maa.
- (399) KRATER: Saa siger jeg, at du maa.
- (400) JEAN JACQUES: Jeg siger bare til hende, du vil tale med hende.
- (401) KRATER: Jamen det vil jeg ikke.
- (402) JEAN JACQUES: (*ud*) Jo, saamænd vil du saa.
- (403) MARIE: (*endnu udenfor*) Jamen, Jean Jacques, De maa ikke. Giv mig dog Tid til at lægge mit Forklæde.
- (404) JEAN JACQUES: Nej, det klæder Dem, Marie. Kom nu.
- (405) MARIE: Har De — har Professoren — Jean Jacques siger, at Professoren vil tale med mig?
- (406) KRATER: Siger han det?
- (407) JEAN JACQUES: Det vil du ogsaa, Far.
- (408) KRATER: Siger han det, Frk. Marie?
- (409) JEAN JACQUES: Kan du saa se, hun er smuk?
- (410) KRATER: Det er hun virkelig.
- (411) MARIE: Hvad er dog det for noget, Jean Jacques?
- (412) JEAN JACQUES: Jamen det er De, Marie.
- (413) KRATER: Hør, lille — Jomfru Marie, De skal ikke være bange for mig.
- (414) MARIE: Det — det er jeg da virkelig heller ikke.
- (415) KRATER: Jo, De er.
- (416) MARIE: Ja — jo, det er jeg ogsaa.
- (417) KRATER: Og hvorfor er De saa det?
- (418) MARIE: Aa, jeg ved ikke, det ved jeg ikke, det er visst, fordi De er saa gruelig berømt.
- (419) KRATER: Berømte Mænd spiser ikke Mennesker. I hvert Fald ikke Damer. I hvert Fald ikke Damer, der er smukke.
- (420) MARIE: Jamen jeg er ikke smuk.
- (421) KRATER: Jo, De er, lille Jomfru Maria. Jo. Det siger Jean Jacques. Og han siger ogsaa, De er indskrænket.
- (422) JEAN JACQUES: Det har jeg aldrig sagt.
- (423) KRATER: Jean Jacques!
- (424) JEAN JACQUES: Jo, ja, ja, jo, jeg har nok sagt det — men da ikke — paa den Maade —

- (425) KRATER: At det skulde offentlig frem, nej. Der hører De, han har sagt det.
- (426) MARIE: Det er ogsaa sandt nok da, sørgelig sandt.
- (427) JEAN JACQUES: Det er slet ikke sandt. Nej.
- (428) KRATER: Saa, lille Marie, nu maa De hellere svæve bort, inden der gaar Ild i Deres Kinder, saa De gaar op i Røg. Kan De se, jeg er slet ikke saa slem? Vil De love mig, De vil bringe en Rose herop hver Dag, saa længe der er nogen i Drivhuset?
- (429) MARIE: Det vil jeg meget gerne have Lov til.
- (430) KRATER: Saa lærer vi to nok at være i Stue sammen. Farvel, Jomfru Marie.
- (431) MARIE: Farvel (*ud.*)
- (432) KRATER: Hun nejede virkelig. Hvad, Jean Jacques?
- (433) JEAN JACQUES: Ja, er hun saa ikke smuk! Naa, det kunde du da ogsaa se.
- (434) KRATER: Audiensen er forbi.
- (435) JEAN JACQUES: Det var ellers et stolt Syn at se jer to sammen: Jordens største Mand og Jordens skønneste Kvinde.
- (436) KRATER: Nu smigrer du begge Parter, jeg ved ikke, hvem af dem mest. Men du synes altsaa, vi stod godt til hinanden!
- (437) JEAN JACQUES: Jo. Men at du vilde sladre, det skal du bøde for.
- (438) KRATER: Saa bøder jeg med det samme. Jeg giver en Kop Formiddagskaffe.
- (439) JEAN JACQUES: Inde paa "Uglen"? Den er jeg med paa.
- (440) KRATER: Vi lægger Vejen ned over Drivhuset for at se, om der er mange Roser endnu.
- (441) JEAN JACQUES: Nej, for Ulrich han gaar og plukker af dem.
- (442) KRATER: Ikke dem, vi vil have.

3. Akt: III

PROFESSOR KRATERS DAGLIGSTUE.

- (443) JEAN JACQUES: For Søren, Marie, kan du ikke faa i dit Hoved, at naar Mirakler er en fysisk Umulighed, er det absurd at bede?
- (444) MARIE: Naar der er En, for hvem alle Ting er mulige, kan der slet ikke være fysiske Umuligheder til.
- (445) ULRICH: Det er Logik.
- (446) JEAN JACQUES: Ja, se, der maa nu være en Aarsag til alle Ting.
- (447) ULRICH: Postulat! Postulat!

- (448) JEAN JACQUES: Ti dog stille! det er Alvor for os, dette her.
- (449) MARIE: Saa kan der vel ogsaa være en Aarsag til Miraklerne.
- (450) FRU BRUN: I snakker, lille Børn. For mig er Tilværelsen et eneste stort Mirakel.
- (451) MARIE: Far sagde altid —
- (452) JEAN JACQUES: A—ch! Kvindfolk er det noget saa uhaandterligt at diskutere med. — Hallucinationer og saadan noget — javel, men — jeg kan ikke forstaa, at Folk, der ikke fejler noget, kan tro paa Gud.
- (453) MARIE: Du skal nok selv komme til at kende ham.
- (454) ULRICH: Ovenlysgade 47, tredie Sal over Gaarden.
- (455) JEAN JACQUES: Jeg?
- (456) MARIE: Ja, for du med dine Evner og hele din raske Ærlighed, du vil sikkert komme ud i store Kampe.
- (457) JEAN JACQUES: Og saa tror du virkelig, at naar det kniber, kryber jeg til Korset og tigger om Hjælp. Nej Tak, Marie. Den, der er noget ved, kæmper selv sin Kamp, og kan han ikke sejre, saa kan han falde.
- (458) MARIE: Det er bare et falsk Ærgerrighedsideal, Jean Jacques.
- (459) JEAN JACQUES: Det var meget.
- (460) MARIE: Den, der kæmper for en Sag, der er Alvor for ham, føler det ikke som sin Pligt at tage sig flot ud, men at gøre alt for at vinde. Derfor gaar han saa gerne og glad til Gud; for den, der bare holder sig op ad Gud, han ved, han sejrer til sidst.
- (461) JEAN JACQUES: A—ch.
- (462) FRU BRUN: Det er rigtigt, Marie, det er talt ud af mit Hjerte.
- (463) MARIE: Derfor vil jeg bede til Gud for dig, Jean Jacques, for jeg holder saa meget af dig, at —
- (464) JEAN JACQUES: Det gør jeg rigtignok ogsaa af dig, Marie, men —
- (465) MARIE: — bede om, at du maa lære ham rigtig at kende, før du skal ud i Kampen; ellers er jeg saa bange for, at du faar dit Ønske opfyldt.
- (466) JEAN JACQUES: Mit Ønske?
- (467) MARIE: At falde i Stedet for at sejre.
- (468) ULRICH: Det er nu ikke ganske fair, lille ferme Frk. Korsdragere⁶⁸, at gøre en saglig Debat personlig.
- (469) HERBERT: Skal vi saa tænde Lys?
- (470) FRU BRUN: Nej se! er du kommen, Herbert?
- (471) HERBERT: Det er et fuldt Kvarter siden.

⁶⁸Frk. Korsdragere: Formet over ”korsdrager(inde)”, der betegner en person, som lider modgang eller religiøse prøvelser. [ODS]

- (472) JEAN JACQUES: Hvad er Klokken? Ih, du store Kineser! Og jeg skulde hente Far paa Universitetet. Nu maa jeg entre en Sporvogn. I am in a hurry. Good-bye (*ud.*)
- (473) ULRICH: Gaar der Svind i Doktorens Kundekreds? Jeg synes, Doktoren begynder at komme saa tidlig hjem?
- (474) HERBERT: Tidlig? aah ja! naar *du* staar op.
- (475) ULRICH: Achtung! Bissige Hunde⁶⁹!
- (476) FRU BRUN: Lad nu Herbert i Fred, Ulrich. Han er jo træt.
- (477) MARIE: Har det været en streng Dag, Dr. Krater?
- (478) HERBERT: Jeg har vadet i Lus og Fnat og unævnelige Sygdomme fra i Morges Kl. 9. Jeg har kravlet op ad mørke, halvraadne Trapper, hvor jeg gled i Uhumskheder og faldt over Rotter og Børn. Jeg har skaaret i — naa.
- (479) MARIE: Hvordan gik det dog til, at netop De blev Fattiglæge?
- (480) HERBERT: Gik til og gik til! Jeg er født i Kong Mammons Rige og voxet op i hans Folk. Derfor flygtede jeg —
- (481) ULRICH: Ser De, Marie, min Bror har aldrig kunnet bære en Kjole. Der har De Forklaringen paa *ham*.
- (482) HERBERT: — flygtede jeg fra Penge dyrkelsens og Aandløshedens Altre og bad den graa Elendighed om et naadigt Skjul.
- (483) ULRICH: Hoho! Doktoren abonnerer paa Socialen⁷⁰.
- (484) MARIE: Det er da ikke slem. Det gjorde Far da ogsaa engang imellem i et Kvartal, naar vi havde Raad.
- (485) ULRICH: Hm.
- (486) HERBERT: Og hvad vandt jeg saa? Kampen mod Sot⁷¹ og Sult mellem Pjalterne gav mig ikke mere Fred og Glæde end Geschäften⁷² og Flirten blandt Kjolerne. Aah, Gud i Himlen, hvor er jeg træt!
- (487) FRU BRUN: Lille Herbert mangler bare Tro paa Gud. Saa snart du faar den, bliver du baade stærk og glad.
- (488) ULRICH: Og saa begynder vi igen, hvor vi slap. Og saa beder jeg Herskaberne undskylde, at jeg ikke har historisk Interesse nok til at absorbere flere Potter⁷³ Kristendom i Dag.
- (489) FRU BRUN: Men kæreste Ulrich, jeg sagde det da ikke for at —

⁶⁹*Achtung! Bissige Hunde!*: Tysk: "Pas på! Bidske hunde!"

⁷⁰*Socialen*: Sandsynligvis reference til avisen "Social-Demokraten", grundlagt i 1872 af bl.a. Louis Pio, grundlæggeren af den socialistiske arbejderbevægelse i Danmark. Avisen hed oprindeligt Socialisten, men navnet blev i 1874 ændret. [DSD]

⁷¹*Sot*: Betyder sygdom, navnlig en farlig, smitsom eller dødelig sygdom. [ODS]

⁷²*Geschäften*: Tysk ord for forretning, som her bruges overført om arbejde, bestilling, profession. Ordet kan dog i denne sammenhæng have en merbetydning som nedsættende betegnelse for arbejde af mindre fin art, hvorved man alene vil tjene penge. [ODS]

⁷³*Potter*: Et ældre mål for flydende varer svarende til ca. 1 liter. Målet afskaffedes ved indførelsen af det metriske system i 1907. [ODS]

- (490) ULRICH: Jeg ved det nok, men jeg kan sgu ikke — ja, undskyld — men jeg kan ikke holde al den Religion ud. Jehova og Drengen raser imod den, Damerne raser for den, Herbert baade imod den og for den, det hele Hus er en Valplads⁷⁴ fra Religionskrigenes Tid.
- (491) MARIE: Men Ulrich da!
- (492) FRU BRUN: Kan man heller ikke sige et Ord uden —
- (493) ULRICH: Jeg kan ikke være med mere. Pas⁷⁵! Pas! jeg har ikke Kort til det Spil. Jeg er trop du sexe masculin et moderne⁷⁶. Jeg gaar i Klubben for at tale med Mandfolk om Penge og Piger og andre Realiteter. Dette her — (*ud.*)
- (494) FRU BRUN: Men jeg kan gaa op til Joakim, kan jeg; der ved jeg, jeg ikke bliver misforstaaet.
- (495) MARIE: Faster dog!
- (496) ULRICH: (*tilbage*) Undskyld, Faster.
- (497) FRU BRUN: Aah, du er en slem Dreng.
- (498) ULRICH: Ak ja, selv jeg kan gaa over Gevind. Men nu følger den slemme Dreng den gode Faster op ad Trappen.
- (499) FRU BRUN: Nej Tak, jeg kan saa godt gaa ene.
- (500) ULRICH: Nej, kom nu. Saa snakker du lidt med Onkel Joakim. Og ved Aftensbordet er vi gode Venner igen.
- (501) FRU BRUN: Og saa tager han de Øjne paa, saa man skal gøre Vold paa sig selv for ikke at kysse ham. Men knibes i Ørene skal han. Saadan.
- (502) ULRICH: Au! au! (*De ud.*)
- (503) MARIE: Saadan plejer Ulrich — plejer Forfatteren da ikke at være.
- (504) HERBERT: Hm! Hvad synes De egentlig om os i dette forrykte Hus, Frk. Hansen?
- (505) MARIE: De er saa flinke imod mig allesammen. Saa maa jeg jo finde mig i, at ingen føler som jeg.
- (506) HERBERT: Og det kan De nok.
- (507) MARIE: Jo, Hr. Doktor. For jeg er jo — har jo — er jo ikke ene.
- (508) HERBERT: Ikke ene? Hvordan mener De?
- (509) MARIE: Jeg har jo — er jo —
- (510) HERBERT: Aah saadan. Ja.
De mener — De har Gud?
- (511) MARIE: Ja.

⁷⁴Valplads: Fra tysk "Walplatz", et sted, hvor et slag eller en kamp udkæmpes. [ODS]

⁷⁵Pas: Fransk meldingsudtryk "(je) passe", der angiver, at vedkommende spiller intet spil har eller ikke ønsker at have spillet. Her bruges udtrykket som del af en større billedannelse og betyder at erklære ikke mere at ville deltage i noget, at melde sig fra eller at give tabt. [ODS]

⁷⁶trop du sexe masculin et moderne: Fransk udtryk: "for mandig og moderne".

- (512) HERBERT: Hm.
- (513) MARIE: Vil Doktoren ikke op og hvile lidt, før vi spiser?
- (514) HERBERT: Jeg *har* hvilt.
- (515) MARIE: Har De?
- (516) HERBERT: Ja, jeg hviler ved at — ja, det er mig en Hvile, Frk. Hansen, at sidde i en Krog i Tasmørket som Tilhører, naar De krydser Klinger med lille Jean Jacques.
- (517) MARIE: Det er naturligtvis, forstaar jeg nok, bare saa dumt, hvad jeg kan finde paa at sige.
- (518) HERBERT: Maaske. Maaske ikke. Deres Stemme er i hvert Fald ikke dum. — Der var en Ting, jeg gerne vilde spørge Dem om, Marie, hvis det ikke — aah, jeg sagde ”Marie” — ja —
- (519) MARIE: Det maa Doktoren da saa gerne.
- (520) HERBERT: Maa jeg? Jamen saa skal De — det har slaaet mig: De er paa Fornavn baade med min ældste og med min lille Bror, mens — ja, jeg duer ikke til saadan noget — men vil De ikke ogsaa nok sige Herbert til mig?
- (521) MARIE: Det kan jeg visst ikke, Hr. Doktor.
- (522) HERBERT: Nu maa De ikke sætte mig i Forlegenhed ved at afslaa det, vel?
- (523) MARIE: Saa skal jeg se at prøve ad — Herbert. Men jeg vil ikke give Champagne, hvis jeg glemmer det.
- (524) HERBERT: Det drikker jeg heller aldrig. Men det var det, jeg vilde spørge Dem om, ja, egentlig vilde jeg, hvis det da ikke er indiskret, bede Dem om at fortælle mig lidt fra Deres Barndom.
- (525) MARIE: Det vil jeg gerne. Men — det er jo ikke saadan at fortælle lige paa Kommando. Det skal vel komme af sig selv, lidt efter lidt.
- (526) HERBERT: Sig mig, Marie, har De altid — troet paa Gud?
- (527) MARIE: Ja, det har jeg da virkelig, lige saa længe jeg kan huske og, jeg tænker, ogsaa før.
- (528) HERBERT: Og altid — lige som nu?
- (529) MARIE: Aah, der var engang, da jeg var der i 13-Aars-Alderen, da — aah, jeg ved ikke — da blev jeg saa underlig — saadan.
- (530) HERBERT: Saadan — med — at — tvivle ?
- (531) MARIE: Næ, jeg mener — ja, hvordan skal jeg forklare det? Jeg — jeg gik og skrev Digte til Jesus og — længtes efter at dø — og efter, at han skulde tage mig hjem til sig og — i den Dur. Ja, jeg bliver helt rød i Hovedet, men — det gjorde jeg altsaa.
- (532) HERBERT: Fortæl kun, Marie! jeg tror nok, jeg forstaar det.
- (533) MARIE: Saa opdagede Far det. Og som han blev vred. Det er den eneste Gang, jeg har set ham rigtig vred paa mig. Næ, det er ikke sandt. Der var engang, jeg havde puffet til Poula, det er Nr. 5, vi er jo 8, ved De? og tænk, hun trillede, og jeg af Sted

bagefter, ude af mig selv af Skræk, men jeg naaede hende ikke, inden hun var rullet helt ud i Møddingpølen, og jeg maatte ud og frelse hende. Og vi maatte jo i Bad og have andet Tøj paa fra inderst til yderst, og der var en Stank over hele Huset. Da fik jeg min Sandten Klø af Far. Det var et lille Hasselris⁷⁷.

(534) HERBERT: Fik De ogsaa Klø af ham, da —?

(535) MARIE: Næ, det gjorde jeg ikke, nærmest ikke. Men nuffet⁷⁸ blev jeg. Og læst og paaskrevet fik jeg. Saadan noget Skoletøseri! som om jeg ikke godt vidste, at Guds frygt det var Arbejde og Alvor og godt Humør og ikke Sværmeri og Pjat og Sygelighed. Og Far blev ved. Jeg vovede at indvende, at jeg havde da ogsaa læst i Salmer om Længsel efter, at Jesus vilde hente sin Brud. Men da var det, Far nuffede. Og saa raabte han, at det var jo gamle Mænd, der havde gennemgaaet meget ondt og maaske nok havde Lov til at være trætte af det hele; men jeg, jeg var jo et rent Barn endnu og havde haft det godt alle mine Dage, og nu skulde jeg snart være en ung Dame og have mig en Kærest og giftes og selv faa Børn og leve et langt Liv til Lykke og Velsignelse for en Masse Mennesker; for det var det, Jesus vilde have, og ikke det andet Pjank. Og lige med-et holdt Far op — jeg stod jo der og rystede over hele Kroppen — bøjede sig frem og gav mig saadan et Kys lige paa Munden — uh, og saa var han saa ubarberet den Dag, aah, hvor det stak — og saa sagde han: ”Saa ’rut i Køkkenet og hjælp Mor, min Pige, og vær flink!” Aah, Herbert, Far var noget saa enestaaende.

(536) HERBERT: Ja, han har visst været en sjælden Mand. Smækfyldt var der vel i hans Kirke?

(537) MARIE: Ork, der kom kun en 5—6 Stykker, altsaa foruden Mor og os Børn.

(538) HERBERT: Saa?

(539) MARIE: Far kunde slet ikke prædike. Det var en Gru at høre paa. Men der var jo altsaa Gudskelov heller ikke mange, der hørte paa det. Men det var ogsaa det eneste, Far ikke kunde. Som han kunde synge med de Syge! og lege med os Børn! eller kvikke Mor op, naar hun blev tungsindig. Ja, for Mor har det med at blive tungsindig. Det har jeg aldrig kunnet forstaa. Men det har hun altsaa. *Jeg* er da aldrig tungsindig.

(540) HERBERT: Ikke?

(541) MARIE: Aldrig. Det vil sige: Hjemve, men det er jo noget helt andet. Ja, lige strax jeg kom her, aah, hvor jeg kunde længes efter Mor og de smaa Søskende, især de allermindste. Ja, og saa efter Far naturligvis, aah, saadan at, De ved, det kan saadan suge herinde. Men saa hjælper det altid at ligesaa stille give sig til at bede.

(542) HERBERT: Tror De, Marie, at Mænd kan bede?

(543) MARIE: Ja da, Far bad jo altid.

⁷⁷Hasselris: Ordet ”ris” betegner en tynd gren, der bl.a. blev brugt til kost eller piskeredskab. [ODS]

⁷⁸nuffet: Sandsynligvis menes nuffet, som kommer fra tysk/hollandsk og betyder at tage på, behandle klodset eller hårdt: Fx at blive puffet eller rusket. [ODS]

- (544) HERBERT: Javel, men — han var jo Præst.
- (545) MARIE: Tak skal De have! en Præst! er det ikke en Mand? Mener De, det ikke er mandigt at bede? De gamle Martyrer⁷⁹ da? De bad jo, naar man smed dem i Ilden.
- (546) HERBERT: Havde det ikke været større, om de havde kunnet gaa i Ilden uden at bede?
- (547) MARIE: Nej.
- (548) HERBERT: Hvorfor ikke?
- (549) MARIE: Nej, for — for der er ingenting større end at bede.
- (550) HERBERT: Hm! det siger De nu saa rask. Men jeg maa have det oversat til mit eget Sprog, før det kan give Mening for mig. At bede vil jeg da kalde Enkeltdelens ubetingede Henvendelse til Helhedens Central. Hm. Og det skulde altsaa være det største af alt! Hm, ja, maaske. Hvis Centralen svarer. Hm, maaske endog, selv om den ikke gør det. Hm.
- (551) MARIE: Det ved jeg ikke, alt det forstaar jeg ikke. Men jeg ved, hvor det hjælper. Den første Tid her var jo ikke saa nem.
- (552) HERBERT: Hvordan kom De ogsaa her, Marie?
- (553) MARIE: Far var jo død, saa ud skulde jeg. Og min Bror vilde, jeg skulde have en ulønnet Plads, for at det ikke skulde blive for svært for mig, nu det var første Gang. Men det blev alligevel lidt svært saadan lige strax. Baade Folkene og Forholdene var jo saa helt forskellige fra alt, hvad jeg var vant til. Især Deres Far, ja, han er jo saa rar og flink over for mig, som om han slet ikke var berømt; men han siger saa meget — han tager saa haardt paa Ting, som jeg troede, der slet ikke turde røres ved.
- (554) HERBERT: Ja, Marie, saadan er han, han kæmper jo ogsaa for sin Religion; og han kæmper des mere fanatisk og hensynsløst, jo mere det springer i Øjnene, at hans ikke duer.
For den duer ikke.
I 3 Aar har jeg gaaet som Læge ude i de Kvarterer — ude i Kaos, der, hvor Loven ikke er, som han altid docerer⁸⁰ — ja, der er Frihed, og der er Lighed, og der udfolder Livet sig i oprindelig Natur. Og hvad har jeg ikke set, Marie, hvad har jeg ikke set! Jeg har reddet Liv derude og vredet mine Hænder i Selvbefredelse, naar jeg gik, over, at jeg havde snydt dette stakkels Menneske for den naadige Død. Endogsaa Døden tager man fra dem.
Jo, der har jeg set, hvad min Fars Visdom duede til. Og i mit eget Liv fornemmer jeg det Dag til Dag, Time for Time. Marie, Verden trænger til Læge. Og her er Lægen,

⁷⁹*Martyrer*: Græsk ord (oprindelig betydning: vidne), som betegner en kirkelig eller religiøs person, der for sin religiøse overbevisning udsættes for pinsler eller en pinefuld død. Ordet anvendes dog især om de kristne, som led døden under kristenfølgelserne i 100-tallet e.Kr. [DSD]

⁸⁰*docerer*: Den latinske betegnelse for det "at undervise", men brugen her kan dog have en vis tvetydighed, idet "docere" både kan betegne det at holde en videnskabelig forelæsning på universitetet og (ofte i nedsættende forstand) det at sige noget i en ubehagelig, belærende tone. [ODS]

se paa mig og le. Hvad gavner min Fars Visdom mig, spørger jeg? Giver den mig Tro paa mit Arbejde? Nej. Mod til at løfte min Gerning op til det større, det største, det store? Nej. Saa blot Glæde ved at ofre mig da, Kraft til at holde Slidet ud? Nej. Hvad duer den til? intet. Men der er heller ikke andet, der duer.

(555) MARIE: Jo, der er, Herbert.

(556) HERBERT: Se, Marie, da er det stundom kommen til mig, dette Ord: Kommer hid til mig⁸¹, alle I, som lide Møje og ere betyngede, og jeg vil give eder Hvile.

(557) MARIE: Ja.

(558) HERBERT: Og jeg har sagt til mig: Aah ja, kunde man bare faa dem derude og — og sig selv til at tro, at al denne Nød blot er et forbigaaende Fænomen, og at Glæden er det egentlige, det evige, saa blev det dog til at holde ud. Var det kun en pinefuld Sygdom med den store Helbredelse bagefter, med Sundhed i Forhold til den Vilje, man havde vist for at komme sig!

(559) MARIE: Ja.

(560) HERBERT: Men naar nu Nøden og Livet er lige lange, saa er jo for den levende Nøden evig, Kampen meningsløs, Tilværelsen Helvede — aah, var han dog til, han, den Ene, der hævet over Tiden og Rummet talte: Kom hid og faa Hvile! Men saa er jeg af Vanvare kommen til engang imellem at høre en Præst prædike, og saa slog det mig: altsammen Frase⁸², det er min Far igen.

(561) MARIE: Jamen, Herbert, Han er da lige fuldt til, fordi Præsterne ikke kan prædike.

(562) HERBERT: Aah, jamen saa selv om de kunde! Tænk, de hæver deres Løn, de hæver deres Løn hver Maanedsdag, mens Tusinder har det saadan. O, hele denne kristne Verden! se, de tropper op til Premièrer og Kunstudstillinger, smiler og bukker for hinanden, holder Selskaber hos Wivel⁸³, Skovtur i Luxusvogne, Bryllupsrejse til Syden, mens Lazarus⁸⁴ ligger med Hundene, nej, med Rotterne om sig uden for deres Dør. Marie, disse Fattigkvarterer i Storbyerne — frygtelige Anklager er de mod alt, som kalder sig med kristeligt Navn.

(563) MARIE: Det betyder jo bare, Herbert, at vi Kristne har Brug for nogen, der rigtig har Forstaaelsen af *det*. I Stedet for at staa udenfor og anklage, skal De meget —

(564) HERBERT: Jeg kan ikke, Marie, jeg kan ikke tro. Ulrich og jeg lider af en Slægtsygd, der hedder Sandhedskærlighed. Den angreb vor Sjæl til Døden, den Dag vi gennemskuede Far, nej, det vil jeg ikke sige, men — gennemskuede Fars Idéer. Han havde lært os, alt andet var Fraser; nu saa vi, at hans —. Ja, ja, men Ulrich fik vaccineret sig med et Serum, *jeg* ikke vil bruge. Og nu raadner min Sjæl, Marie, nu raadner min Sjæl.

⁸¹*Kommer Hid til mig...*: Bibelsk reference til NT: Matt. 11,28.

⁸²*Frase*: Bruges oftest synonymt med floskel, en tom, højtravende talemåde. [ODS]

⁸³*Wivel*: Navn på en dengang kendt københavnsk restaurant ved Tivoli. I 1931 ændrede restauranten navn til Wivex. [DSD]

⁸⁴*Lazarus*: Bibelsk reference til lignelsen om den rige mand og Lazarus i NT: Luk. 16, 19-31.

- (565) MARIE: De maa ikke sige saadan, Herbert. De skal se, Gud har nok en stor Gerning til Dem, og Han er ved at forme Dem til den nu.
- (566) HERBERT: Jeg har selv tænkt noget saadant i den sidste Tid. Men saa viger jeg igen, bange for Bedraget, for Selvbedraget — aah, denne Sandhedskærlighedens Forbandelse — giv mig Frasen, der giver Kræfter! giv mig Løgnen, der kan bære! — bange for, at naar jeg nu nærmer mig Troen, er det, fordi — ja, fordi Præstinden er skøn.
- (567) MARIE: Herbert, han, den Ene, er til.
- (568) HERBERT: Vi ved det ikke, Marie, vi ved ingenting.
- (569) MARIE: Hvis han ikke var til, hvad havde det saa hjulpet mig at bede?
- (570) HERBERT: Her plejer man at bruge Glosen Selvsuggestion⁸⁵. Og Fremmedord er saare mægtige, de kan slaa selv Sandhed ihjel. Nej, vi ved ingenting. Saa greb jeg til Skriften og læste i den. Nu? mange smukke Ting, høje Ting, myndige Ting. Og Utroligheder og Selvmodsigelser og Rabbinergalskab⁸⁶ og Fiskerfilosofi⁸⁷. Og maaske er det hele skrevet i andet Aarhundrede, og Jesus har aldrig været til.
- (571) MARIE: Alt det spiller slet ingen Rolle, sagde Far. Far sagde. Hvis man bare følger Sandheden og tager sit Kors og —
- (572) HERBERT: Marie, det er visst Far.
- (573) JEAN JACQUES: (*ind*) Joho, de er her endnu, Far. Har I noget Mad til os, denn wir sind vor Hunger revnefærdig⁸⁸.
- (574) MARIE: Nu skal jeg —
- (575) KRATER: (*ind*) Naa, lille Jomfru Marie, har vi nogen Bebudelse⁸⁹ i Dag?
- (576) MARIE: Ja, der var 3 Herrer, der gerne vilde tale med Professoren.
- (577) KRATER: Var det 3 Herrer i Aandernes Rige?
- (578) MARIE: Det var en Dr. Berner og en Forfatter Sigurd Ask og saa en Direktør. De vilde komme igen ved 6-Tiden.
- (579) KRATER: Skal jeg tage imod dem?
- (580) JEAN JACQUES: Ja, det synes jeg.

⁸⁵*Selvsuggestion*: Ordet "suggestion" kommer af det latinske "suggerere" (egentlig betydning: bringe, lægge noget under noget andet) og optages i sproget fra slutningen af 1800-tallet i bl.a. medicinsk, psykologisk og filosofisk regi. Ordet betegner en sindstilstand, der skyldes en indflydelse (suggererende påvirkning), der udøves uden den påvirkedes vilje eller bevidsthed. "Selv- eller autosuggestion" kommer fra personen selv. [ODS]

⁸⁶*Rabbinergalskab*: En rabbiner er en jødisk lovkyndig og skriftlærd i Torah (de fem Mosebøger i Det gamle Testamente). [DSD]

⁸⁷*Fiskerfilosofi*: Sandsynligvis en bibelsk reference til Jesu første fire disciple (brødrene Peter og Andreas, Johannes og Jakob), som var fiskere ved Genezareth sø, hvor Jesus bl.a. stilnede stormen og gik på vandet jf. NT: Luk. 8,22-25. [DSD & BOE]

⁸⁸*Hunger revnefærdig*: Sammenstillingen her er et godt eksempel på Munks tendens til at lave antitetiske eller paradoksale figurer. Ordet "revnefærdig" bruges bl.a. om det at være overfyldt med mad, hvilket står i et modsætningsforhold til det at have hunger. Samtidig kan det påpeges, at Munk her blander tysk og dansk sprog. [ODS]

⁸⁹*Bebudelse*: Ordet hentyder til "Mariæ Bebudelse", den dag hvor Maria blev fortalt af en engel, at hun skulle føde Jesus, og bruges her ironisk for "besked" eller "nyhed". [ODS & KRI]

- (581) KRATER: Hvad synes Jomfruen?
- (582) MARIE: Jeg synes som Jean Jacques.
- (583) KRATER: Saa tager vi imod dem — for Ungdommens Forbøns Skyld.
- (584) JEAN JACQUES: Far, vi skal knageme have noget i Livet. Skal du ikke vaske Hænder først?
- (585) KRATER: Saa vasker vi Hænder først (*De ud*).
- (586) HERBERT: Marie, hvad sagde Deres Far om Det nye Testamente?
- (587) MARIE: Aah, det var engang — jeg havde en Fætter, der vilde være Præst, han opgav det nu og gik til Filmen, for det er bedre betalt — men han kom og sagde ligesaadan til Far, som De nu før. Og saa sagde Far — aah, jeg kan høre Fars Stemme: Ja, se, Torkild, Kristendom er Ærbødighed for Kristus, nix weiter, og saa sagde Far noget om, at Jesus vilde hellere adlydes end tilbedes — eller ogsaa var det: tilbedes end adlydes, det husker jeg ikke rigtig, for det forstod jeg ikke helt; men saa sagde Far: ”Den Jesus, jeg støder paa af og til i min Bibelbog, er mig god nok, hvad enten han har været til eller ej. Og naar Jesus i min Bøn giver mig Kraft nok til at følge Ordet, er han mig ogsaa levende nok.” Saadan sagde Far.
- (588) HERBERT: Jesus — i min Bøn! Jamen, hvis han nu aldrig har været til?
- (589) MARIE: Jamen, Herbert, den Jesus, jeg beder til, han er da til, for det kan jeg da mærke paa mig selv.
- (590) HERBERT: Ja ja, det er ogsaa sandt. Den eneste, man kan mærke paa, om en anden er til, er jo sig selv.
Hm! sig mig, Marie, tror De — *jeg* kunde bede?
- (591) MARIE: Det er saa let, synes jeg. Det er da meget sværere at lade være.
- (592) HERBERT: Er det saa let?
- (593) MARIE: Bare man rigtig trænger til det. Saa kommer det lige af sig selv.
- (594) HERBERT: Kunde — kunde De ikke lære —
- (595) JEAN JACQUES: (*ind*) De to kan aldrig faa afsnakket, Far.
- (596) KRATER: (*ind*) Nu er det nok med Aanden, Jomfru Marie; nu vil vi tænke paa Legemet.
- (597) MARIE: Undskyld! Jeg skal hente Professorens Søster (*ud*.)
- (598) KRATER: Naa, Hr. Doktor, har vi haft en behagelig Eftermiddag?
- (599) HERBERT: Jeg har siddet og talt med Marie?
- (600) KRATER: Og de smaa Bønderpiger er højlærde nok for Doktoren?
- (601) HERBERT: Marie er ikke Bondepige.
- (602) KRATER: Ja ja, Forpagterdatter da.
- (603) JEAN JACQUES: Nej, Far, det har du sagt engang før; jeg ved ikke, hvordan du er kommen ind paa *det*.

- (604) KRATER: Hvad er hun da?
- (605) HERBERT: Hendes Far var Præst.
- (606) KRATER: Var han —? Saa?
- (607) JEAN JACQUES: Det er derfor, vi diskuterer saadan, forstaar du nok. Vi skal have pillet alt det ud af hende, Far.
- (608) MARIE: (*ind*) Det var —
- (609) KRATER: Hvad vil De?
- (610) MARIE: Det var de 3 Herrer, der —
- (611) KRATER: Jeg træffes ikke.
- (612) DR. BERNER: (*ind*) Jo, De gør, Hr. Professor. Ja, undskyld.
- (613) KRATER: Dem, Dr. Berner? (*Marie ud.*)
- (614) DR. BERNER: Ja, og Forfatteren Sigurd Ask og Direktør Elmau-Petersen — ja, værssaagod, om jeg saa maa sige. (*Herbert ud.*)
- (615) KRATER: Jeg kender De Herrer. Hvad ønsker De? Jeg har 4 Minutter til Deres Raadighed.
- (616) BERNER: Vi kommer i Anledning af Professorens nær forestaaende —
- (617) KRATER: Vi er dannede Mennesker. Det hedder ”Deres”.
- (618) BERNER: Tak. Altsaa i Anledning af Deres nær forestaaende 70-Aars-Fødselsdag.
- (619) KRATER: Saa?
- (620) BERNER: En større Skare af Deres mest udtalte Beundrere og Beundrerinder vilde gerne bringe Dem — vilde gerne, med Deres Tilladelse, gøre sig den Glæde at bringe Dem et Fakkeltog i den Anledning, og vi kommer derfor for at spørge Dem, om det muligvis kunde passe Dem at modtage os ved 9-Tiden.
- (621) KRATER: Fakkeltog? I hvilken Anledning siger De?
- (622) ELMAU-PETERSEN: Altsaa nærmest ved det, at Professoren fylder 70.
- (623) KRATER: Er det en Anledning? Nu har jeg hørt Mage, Havde jeg udgivet en Bog eller holdt en Tale eller paa anden Maade vundet en Sejr! Men at jeg tilfældigvis ikke ved en eller anden Lejlighed er død af Lungebetændelse, at jeg har øvet den Heltedaad at blive et Aar ældre ad Gangen og sidste Gang var 69 — ja, jeg indser overhovedet ikke, hvordan jeg, naar jeg dog lever, skulde undgaa at blive 70.
- (624) ASK: Man plejer jo dog at bruge visse Mærkedage til at —
- (625) KRATER: Plejer?
- (626) BERNER: Professoren maa dog kunne forstaa, at det vil være os saa stor en Glæde at hylde Dem.
- (627) KRATER: Os? mig? hylde? for hvad?
- (628) ELMAU-PETERSEN: Hylde Dem som en af vort Lands store —

- (629) KRATER: En?
- (630) ELMAU-PETERSEN: Som vort Lands største Banebryder for Fremtidens —
- (631) KRATER: Største? min Gud! er der flere?
- (632) ELMAU-PETERSEN: Som den store Banebryder i vort Land for Fremtidens Idéer.
- (633) KRATER: Mine Herrer, hvad er det egentlig, De vil? Vil De holde en Fest for mig? vil De underholde det danske Folk ved at arrangere en Hurradag for mig? Efter at man mit hele lange Liv igennem har staaet mig imod, har uforstaaet mig og misforstaaet mig og forvansket mig, har haanet mig og bagtalt mig og spyttet mig i Ansigtet, har fornægtet mig og forraadt mig og solgt mig, hudstrøget og korsnaglet mig, saa kommer De nu for for een Dags Skyld at pille mig ned af Korset og vise mig frem for mine Bødler og den uvidende maabende Hob, at de til Ære for, at jeg har holdt saa længe til den Behandling, kan raabe Bravo og Hurra og saa næste Dag hænge mig der igen.
- (634) ASK: Professoren synes fuldstændig at overse —
- (635) ELMAU-PETERSEN: Næ, nu maa Professoren sgu undskylde.
- (636) BERNER: Vi gjorde udtrykkelig opmærksom paa, at det var Deres mest begejstrede og ærbødige Tilhængere, der —
- (637) KRATER: Ikke en eneste Tilhænger⁹⁰ har jeg i dette Degneland. Hvem kommer til at gaa i det Fakkeltog? Jeg skal sige Dem det. Studenter og unge Arbejdere — Folk, der altid tropper op, naar der er Sjøv i Gaden, Studenter, der samler paa Minder til deres Børnebørn, og Arbejdere, der dog skal bruge deres Kræfter til noget, efter at Arbejdet er afskaffet i Danmark. Der er i den hele Stimmel ikke een, der har læst et Kuk af mig, og er der een, har han i hvert Fald ikke forstaaet dette Kuk. Og denne Hjord vil De, at jeg skal træde hen til Vinduet og bukke for og takke og holde Tale til. Lad dem gaa i Circus, kære, gaa i Circus, det er lidt dyrere, men til Gengæld inden for deres Horisont.
- (638) BERNER: Vi var selvfølgelig forberedt paa, at Professoren — forberedt paa, at De vilde gøre Indvendinger. Alligevel haaber vi —
- (639) KRATER: Det gør mig ondt, mine Herrer, men — de 4 Minutter er gaaet. Jeg fastslaar altsaa, at jeg ikke ønsker Demonstrationer af nogen Art. For Resten vil jeg arbejde den Dag som alle andre Dage og altsaa ogsaa være hjemme Kl. 9. Mine Herrer! (*De ud*) .
- (640) ASK: (*i Døren*) Særlig for den sidste Udtalelse er vi Professoren forbundne.
- (641) JEAN JACQUES: Far, det synes jeg ikke om.

⁹⁰*Ikke en eneste Tilhænger*: Georg Brandes' mål - en ny virkelighedsnær litteratur i frihedstankens tjeneste, der "sætter problemer under debat" - fik et stort publikum i Europa hos det frisindede borgerskab, men mødte også stor modstand i Danmark. Modstanden mod Brandes fraholdt ham et selvskrevet professorat i æstetik, som var blevet ledigt ved Carsten Hauchs død i 1872 (et professorat som derefter stod tomt i 20 år) samt forårsagede, at han valgte at leve i eksil i Berlin (1877-1883). [DSD & ADL & WIKI-DA 20.11.08]

- (642) KRATER: Er du her endnu?
- (643) JEAN JACQUES: Herregud! naar de nu saa gerne vil fejre dig! Det kan da ogsaa blive saa festligt med Faklerne. Marie og jeg har saadan talt om —
- (644) KRATER: Slaa Vinduerne op, Dreng. Her kvalmer af Kristenlugt.

4. Akt: IV

FRU BRUNS STUE.

- (645) JEAN JACQUES: Og vil du tænke dig, de sidste gik ikke, før jeg var paa Vej op for at hente Far til Morgentur, og der var endda Damer imellem.
- (646) MARIE: Fy! jeg kan ikke lide at høre det.
- (647) JEAN JACQUES: Nu ligger han nede og snuer, og du kan tro, han ser laber ud, naar han engang dukker op. Kan du begribe, han vover det, naar Far sidste Gang sagde ham, at hvis han tiere førte det Væsen herind i Huset, vilde Far ikke have ham hjemme mer?
- (648) MARIE: Jamen hvorfor gør han dog saadan noget?
- (649) JEAN JACQUES: Det ved jeg ikke; det begyndte han paa, da jeg var 6—7 Aar gammel, og det er blevet værre og værre med ham.
- (650) MARIE: Er det virkelig?
- (651) JEAN JACQUES: Du kan tro, hvis der ikke sker et eller andet, saa ender han paa Møddingen.
- (652) MARIE: Sig det ikke, Jean Jacques.
- (653) JEAN JACQUES: Det siger Herbert da ogsaa. ”Den eneste Redning for dig nu,” siger Herbert, ”det var, om du kunde blive gift.” Men det bliver han aldrig. For hvem vil dog have ham? Skønt — Pokker ved! Det er nu ikke saa nemt at forstaa sig paa Kvinder, Marie.
- (654) MARIE: Det er det vel ikke.
- (655) JEAN JACQUES: Det er et Par kønne Brødre, jeg har, hvad? Selv om man ikke har meget tilovers for Kvindekønnet i al Almindelighed, saa kunde man nu sommetider unde det lidt andet at vælge imellem end vort. Naa, Herbert gifter sig nu heller aldrig.
- (656) MARIE: Gør han ikke?
- (657) JEAN JACQUES: Nej, det har han sagt saa tit. Og Ulrich kan de jo lade være med at tage. Skønt — det ser jo ikke saadan ud. Ja, det er mærkeligt. — Hvis du skulde have en af dem, Marie, hvem valgte du saa?
- (658) MARIE: Jamen det skal jeg da ikke.

- (659) JEAN JACQUES: Nej, det ved jeg da nok. Men *hvis* du skulde. Det kan saamænd gerne være, hvis det var mig, at *jeg* valgte Ulrich.
- (660) MARIE: For at hjælpe ham?
- (661) JEAN JACQUES: Nej, men — Herbert han er jo saa sur og væmmelig som et Stikkelsbær i Juni af dem med Mugg paa. Han er for Resten begyndt at oppe sig lidt i den sidste Tid. Han kan ligefrem smile nu.
- (662) MARIE: Kan han?
- (663) JEAN JACQUES: Ja ja, i Gaar jeg kom hjem fra Kursus, stod han i Entréen, og saa strøg han mig over Haaret og sagde: ”Naa, kommer du nu fra Skole?” Ih, hvor blev jeg vred. Stryge mig over Haaret! Man er jo da ikke noget rent Barn, vel? Og saa ”fra Skole”! Som om han ikke meget godt vidste, det er et Kursus. Men han er nu ellers meget flink.
Puh! kommer du her, din Stinkpotte? Saa maa vi have et Vindue op.
- (664) MARIE: Ulrich, hvordan er det, De ser ud?
- (665) ULRICH: (*ind*) Ja, saadan ser altsaa en fuld Mand ud, naar han er ædru.
- (666) MARIE: Hvorfor bærer De Dem saadan ad?
- (667) ULRICH: Lille Frøken, Rusen ligger for mit særlige Naturel. Den er ærlig, giver Mennesket, som det er, uden Fraser og Camouflage. Og den skærmer En mod at tage Livet højtideligt og blive en Alvorsmand af Jehovas Tilsnit. — Skal du ikke i Skole, lille Dreng? Du kommer jo for sent.
- (668) JEAN JACQUES: Jamen det gør ikke noget; for de venter ikke paa mig. De begynder bare uden mig.
- (669) ULRICH: Uha, jeg trænger saa fortærende til en Kop stærk sort Kaffe. Giver De det, lille Marie?
- (670) MARIE: Jeg ved snart ikke.
- (671) JEAN JACQUES: Jo, giv ham det. Jeg skal løbe nu. Men jeg tror, Herbert er kommen. Saa skal jeg sende ham op til Erstatning. For at glæde dig, Ulrich. Adieu. (*ud*)
.
- (672) MARIE: Ulrich, Ulrich, hvorfor bærer De Dem saadan ad?
- (673) ULRICH: De har ikke villet tro, jeg gjorde det. Saa maa jeg jo vise Dem det.
- (674) MARIE: Hvorfor gør De det dog?
- (675) ULRICH: Hvorfor skulde jeg lade være? Tiden skal jo gaa med noget.
- (676) MARIE: Det er da ikke ligegyldigt, hvad den gaar med.
- (677) ULRICH: Det mener jeg heller ikke. Det er jo derfor, jeg drikker.
- (678) MARIE: Ulrich, De maa ikke være morsom med noget, der er saa alvorligt. Hvorfor — turer De saadan? er der noget, De vil glemme? er der noget, der piner Dem? kan De ikke betro mig det? De har været saa flink og fin over for mig; jeg ved, De er ikke

saadan. Kan jeg ikke hjælpe Dem? Jeg kan ikke holde ud at se paa, at et Menneske gaar og ødelægger sig selv.

(679) ULRICH: Vil De hjælpe mig, hvis De kan?

(680) MARIE: Ja, jeg vil; ja, hvis jeg kan, Ulrich, ja, ja, jeg vil.

(681) ULRICH: Saa skal De bare lave mig den Kop Kaffe og gøre den extra stærk.

(682) MARIE: Ulrich!

(683) ULRICH: Og for Resten lade være med at tro bed —, tro anderledes om mig, end jeg er.

(684) HERBERT: (*ind*) Er du kommen op?

(685) ULRICH: Ja ja; endda helt op til Overgemakkerne. Har Doktoren ikke et Pulver?

(686) HERBERT: Jean Jacques sagde, vi skulde have Kaffe. Kan du ikke nøjes med det?

(687) FRU BRUN: (*ind*) Sikke en Ære! Stuen fuld af Fremmede. Sjældent nyt! kærkomment nyt! Godaften, Herbert. Godaften, Ulrich. Godaften, Marie. Godaften, Joakim. — Nu skal I have Kaffe, Børnlille.

(688) MARIE: Faster har vel slet ikke spist?

(689) FRU BRUN: Tak, jeg skal ingenting have. Jeg har lige faaet Kaffe hos Josty. Ja, jeg traf saamænd gamle Pastor Jensen paa Kirkegaarden, og vi fik os jo en ordentlig Passiar⁹¹ om gamle Dage i Husby og Stadil og Madum⁹², da han og Joakim var i deres bedste Kraft. Han levede saamænd rent op og vilde partout⁹³ give hos Josty, skønt han slet ikke har Raad til det, det Skind. Saa drak vi Kaffe med store friske Flødeboller til. Der er ikke noget saa dejligt som en Flødebolle, varm, med Sukker paa og et godt Hul inden i. Der var saa lunt, og jeg lagde Kaaben, og Jensen hjalp mig den af og paa, og det var rent som i gamle Dage. Men tænk dig, Joakim, han er blevet saadan til at ryste paa Hænderne og saa rødmandet om Øjnene. Du var rigtignok en pæn Mand, lige til du gik i din Grav.

(690) HERBERT: Hvordan var der paa Kirkegaarden, Faster?

(691) FRU BRUN: Sølet. Sølet og grimt. Hvad render man ogsaa efter paa de Kirkegaarde? De Døde er jo dog ikke der. Men jeg kan hilse dig derudefra, Joakim. Cypreserne staar pænt. Hvordan er det, du sidder og hænger, Ulrich?

(692) HERBERT: Han har sølet igen.

(693) ULRICH: Bevares, Brørlille! jeg er saa begavet, at jeg udmærket ved, at der intet kan siges her i Verden, uden at man med samme Ret kunde sige det modsatte. Altsaa: jeg har atter forfrisket mig.

(694) MARIE: Vil Faster ikke —?

⁹¹ *Passiar*: Betegner en munter og hyggelig samtale. [ODS]

⁹² *Husby og Stadil og Madum*: Tre byer i det vestjyske, beliggende ca. 10 km. fra Vedersø i henholdsvis nordvestlig, sydlig og østlig retning. [GM]

⁹³ *partout*: Fransk ord (egentlig betydning: overalt, alle vegne), der på dansk bruges som et udtryk for en persons bestemte ønske eller vilje: absolut, for enhver pris. [ODS]

- (695) FRU BRUN: Næ Tak, jeg holder den paa, min Pige. Dr. Patursson har saamænd lovet selv at ville hente mig, og han kan være her paa Minutten. Jamen, lille Joakim, nu har jeg saadan glædet mig til denne Aften. Er det ikke mærkeligt? han kan ikke lide, jeg gaar?
- (696) ULRICH: Kan Onkel ikke?
- (697) FRU BRUN: Næ, du kan da nok se. Men jeg gaar nu alligevel. Jeg kan da heller ikke føje ham altid.
- (698) ULRICH: Nej, kære lille Faster, de skal skam lære strax efter Døden, hvor Kisten skal staa; ellers ender det bare med, at de gør En Helvede hedt.
- (699) FRU BRUN: Du spotter, lille Ulrich, og det er det eneste, man ikke har Lov til; men du bliver nok klogere; for i Skriften staar der, at alle Mennesker skal komme til Sandheds Erkendelse⁹⁴.
- (700) ULRICH: Og Sandhed det er det, Faster mener.
- (701) FRU BRUN: Sandhed er ikke noget, man mener. Sandhed det er at mene noget og saa være tro mod det.
- (702) ULRICH: Nej, det er Aareforkalkning.
- (703) DR. PATURSSON: (*ind*) Undskyld! Godaften!
- (704) FRU BRUN: Men kære Doktor! er De der? Jeg staar lige paa Springbrædtet. — Det er mine Brodersønner, og det er min lille Selskabsdame. — Dr. Patursson, Bibliotekar, Formand for —. Men Gud, er det dig, Gudmund? her?
- (705) KRATER: (*ind*) Der er ingen Piger dernede. Jeg skal til Forelæsning hos Professor Bozinow fra Moskva i Aften og vilde gerne have en Kop Te sat op. Ah, Godaften, Hr. Doktor.
- (706) PATURSSON: Godaften, Hr. Professor. Det er mig en Glæde at se Dem sund.
- (707) KRATER: Hvad skulde jeg fejle? jeg er altid sund. — Det er min Søster, De søger, kan jeg tænke.
- (708) PATURSSON: Ja, det er Enkepastorinden, jeg gerne vilde ledsage — — vi har i Aften en Kongres — vi —
- (709) KRATER: Ach so! De skal hen at træffe Foranstaltninger til Menneskehedens Forbedring og Oplysning?
- (710) PATURSSON: Oplysning og Forbedring — ja, vi skulde jo saadan —
- (711) KRATER: I kristelig spiritistisk Aand?
- (712) PATURSSON: Ja, vi søger jo nu at forene —
- (713) KRATER: Blot det maa lykkes Dem! Det er ikke let. Menneskeheden er et Morads af Stupiditet. De er —
- (714) PATURSSON: Ja, vi er jo alle bare Støv og Aske saadan i —

⁹⁴*Sandheds Erkendelse*: Bibelsk reference til NT: 2 Tim. 2,25.

- (715) KRATER: De er saa taabelige, disse Mennesker, Hr. Doktor, at hvis der kom en forhutlet Tømrersvend og sagde, han var Guds Søn, saa vilde en Masse af dem tro ham.
- (716) PATURSSON: Ak, de er endnu taabeligere. De er saa taabelige, Hr. Professor, at selv om han virkelig var det, vilde en Masse af dem ikke tro ham.
- (717) KRATER: Saa? er *det* prøvet? Godnat (*ud.*)
- (718) PATURSSON: Godnat, Hr. Professor.
- (719) FRU BRUN: Ja, vi skal ogsaa gaa. Godnat, Børn, og hav det godt saalænge. I sidder her maaske, naar jeg kommer tilbage. Lav nu den Kaffe, lille Marie. Godnat, Joakim, — aah, Herre, min Gud! det varer jo højst til Kl. 11. Saa har du mig igen.
- (720) PATURSSON: Joakim?
- (721) FRU BRUN: Ja, det er min Mand.
- (722) PATURSSON: Jamen Fruen er jo—?
- (723) FRU BRUN: Har De nu glemt det, Doktor? Maleriet der. Min Mand er jo i Maleriet.
- (724) PATURSSON: Aah ja, ja, undskyld, ja, ja, det forstaar jeg.
- (725) FRU BRUN: Det fik jeg malet af ham, 2 Aar før han døde. Og nu bruger han det. Det er nærmest Øjnene, Doktor, det er Øjnene, han taler med.
- (726) PATURSSON: Saadan. Ja — ja, det er jo udmærket for Dem.
- (727) FRU BRUN: Saa praktisk. Jeg har tit ondt af det for Dem, der skal have en hel Seance⁹⁵ for at komme til at tale med Deres Søn.
- (728) PATURSSON: Dette er ganske udmærket.
- (729) FRU BRUN: Saa mærkes det slet ikke, man er Enke.
- (730) PATURSSON: Nej, nej. — Godnat. Godnat. (*De ud*) .
- (731) ULRICH: Kommentarer overflødige.
- (732) HERBERT: Faster er god nok.
- (733) ULRICH: Kommentarer altsaa ikke overflødige.
- (734) MARIE: Stakkels Ulrich! nu skal De faa den Kaffe (*ud*) .
- (735) ULRICH: Du Gudsens! en ganske pikant Ide: at staa i Forhold til et Maleri. Gud ved, om det er platonisk⁹⁶?
Har du lagt Mærke til, at Jehova er begyndt at gøre sig Ærinde op til Afdelingen her? Hvad tror du, det skal betyde?
- (736) HERBERT: Det gør jeg mig ingen Meninger om.

⁹⁵*Seance*: Fransk ord for en sammenkomst, hvorved der med et spiritistisk medium foretages psykiske eksperimenter, åndemaning og lignende. [ODS]

⁹⁶*platonisk*: Græsk ord, som betegner en overensstemmelse med den græske filosof Platons skole og lære, især mht. forholdet mellem kvinde og mand, som skal være uden sanseligt begær, uden krav om kønslig tilfredsstillelse - et rent åndeligt forhold. [ODS]

- (737) ULRICH: Bevares! jeg har den største Respekt for enhver ærlig Mangel paa Overbevisning.
- (738) HERBERT: Derimod har jeg lagt Mærke til, at du er begyndt at drikke igen.
- (739) ULRICH: Fornærm mig nu ikke, Herbert. Jeg er ved Gud aldrig holdt op.
- (740) HERBERT: Den altbesejrende har altsaa fundet sin Overmand. Disse Kvinder, du har leget med, er altsaa ikke alle ens. Den Religion, du foragter, kan altsaa skabe en Vilje, din kommer til kort over for.
- (741) ULRICH: Jamen — det er jo da mig, der har drukket. Hvor kan saa du faa — Deliriet⁹⁷?
- (742) HERBERT: Skab dig ikke.
- (743) ULRICH: Jamen jeg forsikrer — pydydyhyppydyhy! er det saadan, du tror?
- (744) HERBERT: Og nu er der eet, jeg vil sige dig. Det er før sket, at hvad du ikke kunde opnaa med det gode, har du villet tage med det onde.
- (745) ULRICH: Det er Løgn.
- (746) HERBERT: Aah, jeg husker nok Pigen, vi havde, det Aar Far var paa Sorbonne⁹⁸.
- (747) ULRICH: Hun løj.
- (748) HERBERT: Saa? Men nu skal jeg fortælle dig en Nyhed. Det Skridt, som jeg havde bestemt, jeg aldrig vilde tage, det tager jeg nu. Og det betyder, at hvis du iværksætter nogen af dine Planer over for Marie, saa knækker jeg din Hals.
- (749) ULRICH: Hvad Planer har jeg haft over for Marie?
- (750) HERBERT: Det er vel de samme over for enhver ung Kvinde, du kommer nær.
- (751) ULRICH: Det er ikke rigtigt, Herbert. Jeg har ingen Planer haft over for Marie.
- (752) HERBERT: Saa? Hun havde ikke været her en Maaned, inden Pigerne i Køkkenet kunde fortælle, at du kom ud fra Vindeltrappen med hende.
- (753) ULRICH: Jeg har ingen Planer haft, siger jeg dig. Tværtimod.
- (754) HERBERT: Haa! bild mig det ind!
- (755) ULRICH: Nu er det tredie Gang i Løbet af et Minut, du siger, jeg lyver. Maa jeg spørge: har du nogensinde grebet mig i en Løgn?
- (756) HERBERT: Du er ikke dum. Du siger ikke Løgne, man kan gribe dig i.
- (757) ULRICH: For Fanden i Helvede, Menneske! har jeg nogensinde sagt en Løgn?
- (758) HERBERT: Det Værktøj kan næppe undværes for Folk, der driver dit Haandværk. — Nu har jeg altsaa advaret dig?
- (759) ULRICH: Jeg takker dig for din Advarsel. Jeg skal ikke glemme dig den (*ud*).

⁹⁷*Deliriet*: Kommer af det latinske ”delirus” (afsindig) og bruges om sygelige sindstilstande, der ytrer sig i forvirrede forestillinger fx den såkaldte drankergalskab. [ODS]

⁹⁸*Sorbonne*: Navnet betegner en del af Université de Paris, men bruges ofte om hele institutionen. Sorbonne blev grundlagt i 1257 som et kollegium for teologistuderende af Ludvig den Helliges skriftefader, Robert de Sorbon (1201-1274). [DSD & BOE]

- (760) HERBERT: (*kalder ud*) Marie! Marie! — Nej, hun er for langt væk til at høre mig.
- (761) MARIE: (*lidt efter ind*) Her kommer jeg med —. Er Ulrich — hvor er Ulrich blevet af?
- (762) HERBERT: Han gik, Marie. Og det gør heller ikke noget. For vi to har noget at snakke sammen om. Jeg har fattet en meget stor Plan, Marie, og det er Dem, jeg kan takke for det.
- (763) MARIE: Mig?
- (764) HERBERT: Ja, det er Dem. I de 4, 5 Maaneder, De har været her, er det, som jeg har følt en Velsignelse. Jeg kan ikke sige det bedre. I dette kolde Hus har De bredt noget solskinsagtigt, Solskin, der falder over Træsæder, gamle, haarde Træsæder, og gør dem polstrede og venlige. Der er kommet noget blødt og — naadigt ind i Huset. Vi har mærket det alle, og det har mærket os alle.
- (765) MARIE: De tror da ikke, Ulrich er gaaet for at drikke igen?
- (766) HERBERT: Tænker De paa ham endnu, lille Marie? Aah ja, De har Ret, *hans* Sjæl maa vi heller ikke glemme, det er sandt, det er sandt. Men nu skal De alligevel tænke paa mig et Øjeblik, Marie. De skal høre min store Plan. Vil De ikke det?
- (767) MARIE: Jo, gerne. Det vil jeg da gerne.
- (768) HERBERT: Ser De, Marie, tro — nej, Troen har jeg ikke naaet; men jeg er naaet til Troen paa Troen. Og derfor vil jeg stille mig i Troens Tjeneste.
- (769) MARIE: Vil De? det er rigtigt af Dem.
- (770) HERBERT: Jeg vil gøre efter Johannesevangeliets Ord: ”Der som nogen vil gøre hans Vilje⁹⁹, skal han erkende, om Læren er fra Gud, eller jeg taler af mig selv.” Der vil jeg begynde. Saa gaar jeg ind i den fattige Tømrers Kirke og siger: ”I vor Mesters Navn! lad os tømre Huse for de fattige. Kirken skal løse Boligspørgsmaalet. Menneskesønnen vil vi dyrke ved at bygge Huse for Mennesker.”
- (771) MARIE: Ja, begynd bare, Herbert! saa vil det nok gaa!
- (772) HERBERT: Det bryder og brænder i mig af Længsel efter at komme i Gang. Og det *skal* gaa. Kirken er mægtig, naar den samler sig og sætter sig de rette Maal. Og bor Almagten i den, kan hverken Bolignød eller Arbejdsløshed være uovervindelige. Husj —! der piler alle Rotterne af Sted, ud af Byen med dem, ned i Havnen, se, de pisker Vandet med Halerne, de synker, Strømmen fører dem bort; bagefter kommer Snavset kravlende, og der sniger Uhumskheden og Uterligheden sig ud, og alle Sygdommene danner Bagtrop, Armod og Svinskheds og Sammenstuvnings — paa Porten med dem! — Se, glade, rødmossede Børn leger paa brede Fortove, propre, nynnende Koner gaar og laver Mad i lyse Køkkener, ædru Mænd vender hjem med

⁹⁹Dersom nogen vil gøre hans Vilje...: Bibelsk citat fra NT: Joh 7,17.

Ugelønnen i Lommen. Min By! du skal blive en ren By, en karsk¹⁰⁰ By, en skøn By. Kristus, Konge af Florens!

(773) MARIE: Ja, det var dejligt, om noget af alt det kunde ske.

(774) HERBERT: Ja, ikke? Jo, jeg synes ogsaa nok, det er værd at kæmpe for. Her er meget stille i Huset i Aften.

(775) MARIE: Pigerne har fri, og — alle de andre er visst ude.

(776) HERBERT: Ja. — Marie, forstod De ikke, det var vort Arbejde, jeg talte om?

(777) MARIE: Hvis?

(778) HERBERT: Vort. Deres og mit. At De skal hjælpe mig med alt dette?

(779) MARIE: Jeg lille ubetydelige Menneske hjælpe Dem med saa stor en Sag?

(780) HERBERT: Ja, give mig Troen paa den, holde den ved Lige hos mig, tænde den igen, hvergang den gaar ud. Allerede nu, Marie, fordi Deres Ansigt ikke straalte, som jeg havde vidst, det vilde straale, naar jeg fortalte Dem det, føler jeg mig saa plyndret, trist, tom — det er umuligt altsammen — det var Fraser alt det, jeg sagde før.

(781) MARIE: Jeg er lidt træt, Herbert. De kan da nok forstaa, jeg er glad over, at De har faaet det saadan.

(782) HERBERT: Jamen forstaa De ikke —.

(783) MARIE: Ja, det er Deres Telefon.

(784) HERBERT: Lad den ringe!

(785) MARIE: Det er maaske en Syg. Det kan De da ikke.

(786) HERBERT: Nej, det kan jeg vel ikke, nej (*ud. Marie op og ned, gyser, skotter til Joakim, svøber Sjal om sig. Sætter sig, folder Hænderne over Øjnene, rejser sig strax. — Herbert ind*). Jeg maa ud i Skarlagensgade¹⁰¹: en Mand har skamslaaet en Kvinde. Men, Marie, De giver mig Lov til at — til at fortsætte denne Samtale med Dem en anden Gang.

(787) MARIE: Ja, Herbert, ja. Men nu maa De løbe. Jeg skal nok lukke efter Dem (*De ud*).

(788) ULRICH: (*ind*) Den røg han altsaa paa?

(789) MARIE: (*ind*) Ulrich! er De her!

(790) ULRICH: De bliver glad ved at se mig?

(791) MARIE: Jeg var saa bange, De var gaaet til —. Hvad siger De? ”røg paa”?

(792) ULRICH: Det var mig, der ringede til ham fra Fars Telefon.

(793) MARIE: De skulde skamme Dem.

¹⁰⁰karsk: Betyder frisk og sund. Jf. ”af karsken bælg”, af alle kræfter. [ODS]

¹⁰¹Skarlagensgade: Måske en metafor for de fattige kvarterer.

- (794) ULRICH: Tror De? Jamen jeg gør det ikke. Nu er han taget Pokker i Vold ud til Skarlagensgade.
- (795) MARIE: Hvor kan det falde Dem ind?
- (796) ULRICH: Naa, saa har han friet til Dem.
- (797) MARIE: Nej, det har Herbert ikke.
- (798) ULRICH: Og altsaa faaet Nej.
- (799) MARIE: Nej, det har han ikke.
- (800) ULRICH: Har han ikke faaet Nej?
- (801) MARIE: Han har ikke friet.
- (802) ULRICH: Men hvis han havde friet, havde han faaet Nej. Og ved De, hvorfor han havde faaet Nej? Fordi De ikke elsker ham. Og ved De, hvorfor De ikke elsker ham? Fordi De elsker mig.
- (803) MARIE: Det gør jeg ikke, Ulrich.
- (804) ULRICH: Og ved De, hvorfor jeg ikke forlængst har gjort Dem til min? Fordi jeg har staaet over for en Beslutning. Og ved De, hvad nu jeg vil? Nu vil jeg gifte mig med dig, jeg vil gøre dig til min Hustru, Marie, du skal blive min Hustru, og du skal blive min.
- (805) MARIE: Hvad er det dog, De staar og siger til mig?
- (806) ULRICH: Aldrig har jeg sagt til nogen Kvinde: jeg vil gøre dig til min Hustru. Men heller aldrig har jeg mødt nogen, der var Mage til dig.
- (807) MARIE: Kom mig ikke saa nær.
- (808) ULRICH: Jeg har mødt klogere Kvinder end dig; jeg har ejet skønnere Kvinder end dig; men jeg har aldrig kendt en uberørt Kvinde, i hvert Fald ikke en, der kunde sige: ”Jeg har aldrig faaet et Kys.” Jeg ved ikke, om jeg elsker dig, Marie, men jeg gør dig til min Hustru, fordi du er saadan, du er den eneste, jeg har mødt, der ikke er som alle de andre.
- (809) MARIE: Ulrich, det vælder ind over mig. Vent til i Morgen. Jeg kan ikke svare dig før.
- (810) ULRICH: Du skal blive min Hustru, og du skal blive det nu. Vi vil have en Ende paa al den Tvivlraadighed og Ubeslutsomhed. Min Hustru skal du være, og har du Tro til din Gud, maa det synge inde i dig: jeg skal staa ved *hans* Side, jeg elsker, jeg skal lede min Renhed og Ømhed ind i hans Liv, jeg skal skabe ham til den, han drømte om at blive, da *han* var sin Fars Jean Jacques, jeg skal kærtegne alle hans Evner frem til Udfoldelsen, gøre ham til Digteren af Guds Naade. Saadan maa det synge inde i dig, har du Tro til din Gud.
- (811) MARIE: Ulrich! aah, kunde jeg! kunde jeg!
- (812) ULRICH: Saa saa! maaske kan du! kom nu her! kom nu her! lille Markblomst, lille — Mølfugl, kom — nej, lille Marie — synes du — ja — nej, Marie — nej, vi vil ingenting i Aften. Vi gaar hver til sit. Nu.

- (813) MARIE: Ja, ja, Ulrich, ja, ja.
- (814) ULRICH: Godnat, Marie.
- (815) MARIE: Godnat, Ulrich. Og Tak — fordi — du gaar (*Hun kaster sig pludselig ind til ham*) . Nej, nej.
- (816) ULRICH: Hvad er der?
- (817) MARIE: Onkel Joakim, Han ser paa os.
- (818) ULRICH: Hvem?
- (819) MARIE: Billedet. Det saa paa os. Ulrich, Gud advarer os.
- (820) ULRICH: Hysteri! Gud! Og de Døde! Og Billeder! Skal vi saa være voxne Mennesker af dette Aarhundred! Barn!
- (821) MARIE: Ulrich, hvad vil du? Du har din Fars Øjne.
- (822) ULRICH: Har jeg? Saa har jeg mere end det?
- (823) MARIE: Hvad har du da?
- (824) ULRICH: Dig, lille Sommerfugl, har jeg, min Hustru, dig har jeg, dig.
- (825) MARIE: Nej, Ulrich, vi maa ikke dette. Aah, Ulrich, jeg elsker dig.

5. Akt: V

PROFESSOR KRATERS VERANDASTUE

- (826) JEAN JACQUES: Du er bleven saa fremmed for mig, Marie. Vi passiarer aldrig mer sammen som før. Er der noget i Vejen? hvad?
- (827) MARIE: Jeg har faaet saa meget at tænke paa.
- (828) JEAN JACQUES: Det skal du passe paa med. Det har jeg ogsaa nu ind under Examen. Mi-Verberne, puhha! tithæmi, tithæs, tithæsi, tithemen, tithete og titheisi. Den er vel nok hamber. Mon der i det hele taget er noget sværere til paa Jorden end Mi-Verberne? De kan rigtignok gaa En paa Nerverne.
- (829) MARIE: Ja, det kan det virkelig.
- (830) JEAN JACQUES: Det gør mig saa ondt at se dig saadan, Marie. Jeg kan blive saa bedrøvet, som blev jeg aldrig glad mer. — Hvad synes du egentlig om Skæg?
- (831) MARIE: Om Skæg?
- (832) JEAN JACQUES: Synes du, det er kønt?
- (833) MARIE: Det har jeg virkelig ikke tænkt over.
- (834) JEAN JACQUES: Saa tænk over det! Nu!
- (835) MARIE: Ja, det ved jeg ikke. Jo saamænd. Far havde Skæg.

- (836) JEAN JACQUES: Jaja, din Far! Men yngre Mænd, unge Mænd? synes du, det klæder dem?
- (837) MARIE: Hvorfor spørger du dog pludselig om det?
- (838) JEAN JACQUES: Aah, pour rien,¹⁰² madame. Ja, man kan godt paa Fransk sige "Madame" til en ugift Dame, forstaar du. Uh, hvad er det? Naa, flere Blomster.
- (839) MARIE: Vi har snart ikke mere Plads i hele Huset.
- (840) JEAN JACQUES: Du, Marie, det, du har at tænke paa, det er vel ikke noget, jeg kunde hjælpe dig med? For — du ved jo nok, der er ikke noget, jeg hellere vil, end hjælpe dig — med alting.
- (841) MARIE: Nej, Jean Jacques, det kan du ikke. Det er noget, jeg skal igennem alene. Og jeg er næsten igennem det.
- (842) JEAN JACQUES: Aah, Marie, der smilte du. Det var dejligt at se det igen.
- (843) MARIE: Var det?
- (844) JEAN JACQUES: Ja. Og vent du nu bare, til jeg faar min —
- (845) ULRICH: (*ind*) Naa, her er I. Jeg vil tale lidt med Marie, Jean Jacques. Kan du gaa?
- (846) JEAN JACQUES: Saa saa! du har vel ikke mere Ret til at tale med Marie end jeg.
- (847) ULRICH: Men Dreng dog! du bliver jo helt rød i Hovedet. Du læser vel ikke for meget i denne Tid?
- (848) JEAN JACQUES: Det tænker jeg nok, jeg gør. For jeg vil have rent ug. Jeg vil vise jer, hvad jeg duer til. Marie og Far og dig og jer allesammen.
- (849) ULRICH: Gaa saa med dig.
- (850) JEAN JACQUES: Rent ug, forstaar du. Far skal ikke have Skam af os alle (*Ud*) .
- (851) ULRICH: Bliver den Unge da heller aldrig mere end 12 Aar gammel? — Marie, staar du stadig fast ved dit Forsæt?
- (852) MARIE: Ja.
- (853) ULRICH: Du vil gifte dig med mig?
- (854) MARIE: Jeg har jo gjort det, Ulrich.
- (855) ULRICH: Der er Tid til at betænke sig endnu.
- (856) MARIE: Der er ikke Tid til at betænke sig paa noget, der er sket.
- (857) ULRICH: Lille Marie, du ved, jeg gaar ikke fra mit Ord. Men du ved ogsaa, jeg er ikke Idiot. Vi vidste næste Morgen hver for sig, det var en Overilelse, vi havde narret os ind i. Og jeg har meget godt set, hvordan du i hele Maaneden siden har gaaet og skelet til Herbert —
- (858) MARIE: Jeg vil ikke høre noget om det.
- (859) ULRICH: Maa jeg ikke sige Sandheden?

¹⁰²*pour rien*: Fransk for "For ingenting".

- (860) MARIE: Nej. Jeg vil ikke vide af nogen anden Sandhed end, at jeg har tilhørt dig og er din.
- (861) ULRICH: Sandheden er, at du ved, du tog fejl, og at du elsker Herbert.
- (862) MARIE: Jeg kan ikke tilhøre flere Mænd, Ulrich, jeg kan ikke tilhøre flere Mænd. Jeg kan ikke løbe fra mig selv.
- (863) ULRICH: Du er ikke Kvinde, naar du ikke vil have ham, du elsker.
- (864) MARIE: Jeg var ikke Kvinde, om jeg løb fra Følgerne af mine Handlinger. Det er kun Mænd, der gør det.
- (865) ULRICH: Naa! har du ogsaa de Toner paa Klaviaturet?
- (866) MARIE: Nej, det har jeg ikke, nej, tilgiv mig, Ulrich, men — forstaar du ikke nok, det er mig Livet om at gøre, at holde fast ved dig nu? Jeg kan ikke leve og være som — som dem, der er saadan. Og jeg kan ikke, Ulrich, jeg kan ikke faa Guds Tilgivelse, hvis jeg slipper dig nu. Jeg har kæmpet mig frem til at tro, at Gud kan bruge selv Synden til at —
- (867) ULRICH: Ja, saa er det altsaa afgjort. Saa rejser vi til Udlandet i Morgen, og jeg maa op og slaa Penge af Far i Dag. Og naar de slipper op — har du betænkt, hvad vi saa skal leve af?
- (868) MARIE: Jeg skal gøre, hvad jeg kan, Ulrich.
- (869) ULRICH: Og hvad kan du?
- (870) MARIE: Aah, jeg kan sy Hatte, og jeg kan skure Trapper, og jeg kan vaske op i Restaurationskøkkener.
- (871) ULRICH: Hys! Der har vi den forsmaaede Elsker. Du Gudsens! han synger jo.
- (872) HERBERT: (*ind*) Næh! sikken en Blomsterhave! Verandastuens graa Ørken omskabt til et Paradis.
- (873) ULRICH: Og her staar Adam og Eva.
- (874) HERBERT: Mon det ikke er Eva og Slangen? og Adam, der kommer her?
- (875) ULRICH: Saa mangler vi bare Jehova.
- (876) HERBERT: Er Far ikke kommen ned endnu?
- (877) ULRICH: Han har ikke vist sig den hele Dag.
- (878) HERBERT: Vi skal have ham ned, vi skal min Sandten have ham ned, Ulrich. — Du, Ulrich, kan du huske fra vor Læsebog? jeg gaar og kan ikke komme i Tanker om mere end det første Vers:

Der var engang en lille Mus,
der vilde ha' en Rotte.
Hun lavede et farligt Hus,
fordi hun ikke maatte.

(879) ULRICH:

Saa fik hun da sin Villie
og blev sin Rottes Mage;
men nu hun Enden fik at se
paa sine glade Dage.

(880) HERBERT:

For Rotten var en grov Barbar
i Poten som i Tonen.

(881) ULRICH:

Og da en Dag han sulten var,

(882) BEGGE:

— fortærede han Konen.

(883) HERBERT: Kan du huske, Ulrich, hvor mange Aar vi to gik og sang den uden at ane, hvad Barbar var for noget, og uden at det generede os det mindste? Ja, Ulrich, jeg har været dig en daarlig Bror i de sidste Aar, har alt for lidt søgt at forstaa dig, at undskylde dig, at være dig en Hjælp, har alt for meget vist dig som jer alle mit daarlige Lune. Jeg beder dig om Forladelse for det, Ulrich. Men det har været saa svære Aar for mig. Og jeg skal blive dig en bedre Bror for Fremtiden med Guds Hjælp, det lover jeg dig.

(884) ULRICH: Tak.

(885) HERBERT: Smil du bare haanligt, fordi jeg bygger paa Guds Hjælp. Jeg kan godt taale det, du. For jeg skal sige Dem, Marie, det gaar strygende nu. Jeg har allerede samlet en 7, 8 formaaende Mænd om min Idé, og et kirkeligt Blad har insinueret, at jeg er gaaet over til Kristendommen for at blive Direktør i en Byggefond. Saa Sagen er jo i bedste Gænge, ser De. Hvor vil du hen?

(886) ULRICH: Op til Jehova. Jeg maa tale med ham. Hvorfor kommer Mennesket ikke ned? Ikke saa meget som Jean Jacques har han haft Bud efter i Dag. Nu har denne Julian Apostata ligget i Jorden halvandet Tusinde Aar. Kan han saa ikke ligge den Dag længer?

(887) HERBERT: Men Ulrich! du er jo nervøs!

(888) ULRICH: Undskyld! jeg sidder i den elektriske Stol, og det støder min Farvesans, at den er betrukket med rødt. (*Ud. Pigen ind.*)

(889) HERBERT: Johanne dog, stiller De med flere Blomster endnu? Og tilmed vover De at komme uden Kappel!

- (890) PIGEN: Doktoren maa undskylde. Jeg kan ikke huske den Kappe. Jeg er jo ikke vant til det før.
- (891) HERBERT: Slemme Johanne! nu skal jeg straffe Dem. De maa have fri og gaa ud og se paa Fakkeltog.
- (892) PIGEN: Saa mange Tusind Tak, Hr. Krater. Jeg skal aldrig glemme det mer. (*Ud.*)
- (893) HERBERT: Og lille Marie er saa taus, saa taus. Men nu skal jeg tage Bladet fra Munden. Jeg har godt lagt Mærke til, hvor taus De har været, siden jeg talte med Dem den Aften, og ogsaa godt set, hvordan De — maa jeg sige det, Marie? — har gaaet og skottet til mig. Og jeg kan saa godt forstaa, at mine Ord har vakt alvorlige Overvejelser hos Dem. Nej, De maa ikke græde, for hør nu her. Jeg er blevet saa sejersviss, Marie. Og jeg er sikker paa, at alle de Tanker frem og tilbage, De gaar i, vil klare sig en Dag, saa De ved med-et, hvor det er, Gud har Brug for Dem, at De skal staa ved *min* Side Livskampen igennem og blive til mange Menneskers Velsignelse, saadan som Deres Far sagde til Dem. Nej, De skal ikke svare noget nu, ikke eet Ord, men jeg ved det, Marie, ved det, saa sandt Gud lever, at den Dag kommer, da De lægger Deres Arme om min Hals og siger med Smil og Graad til mig de velsignede Ord: Herbert, jeg elsker dig, Herbert, jeg er din.
- (894) MARIE: Herbert, der er sket noget.
- (895) HERBERT: Sket noget? hvad er det for noget? hvad er det for en Stemme, De siger det med?
- (896) MARIE: Det var begyndt endnu før De —
- (897) FRU BRUN: (*ind*) Er din Far ikke kommen ned endnu?
- (898) HERBERT: Han kommer nok, Faster.
- (899) FRU BRUN: Nej, han gør ikke; nej, han gør ikke. Jeg er saa ulykkelig: faar jeg da ikke ønsket min eneste levende Bror Tillykke paa hans 70-Aars-Dag?
- (900) MARIE: Professoren kommer jo da ned om ½ Times Tid, naar Fakkeltog kommer?
- (901) FRU BRUN: Nej, han gør saamænd ikke. Jeg kan heller ikke vente saa længe. Jeg maa i Seng.
- (902) MARIE: Kan Faster ikke vente?
- (903) FRU BRUN: Det er alt dette her med Joakim. Jeg kunde være blevet hjemme. Jeg kunde være blevet hjemme.
- (904) HERBERT: Hvornaar kunde du —?
- (905) FRU BRUN: Siden den Aften jeg gik fra ham, og han var vred — ja, Joakim kunde godt gaa og mule, men jeg troede dog, han havde lagt det af nu — siden den Aften har det ikke været godt mellem os.
- (906) HERBERT: Jeg tror slet ikke, Onkel Joakim kan blive vred paa Faster.
- (907) FRU BRUN: Hm, hm, nej, det bliver dog aldrig helt godt, før vi kommer til Hvile i Graven. Og saa ved vi det jo ikke engang. — I Dag er det rent galt. Han vil slet

ikke se til mig. Jeg har en Følelse af, at der skal ske noget saa forfærdeligt her i Dag. Men det er vel bare det Fakkeltog, der er ham imod.

(908) HERBERT: Det er det nok. Nu synes jeg ogsaa, Faster skulde gaa i Seng.

(909) FRU BRUN: Det er ikke nemt for en skrøbelig Kvinde, at skulle staa midt imellem to saa forskellige Mænd. Det er ikke — aah!

(910) MARIE: Men Faster dog!

(911) HERBERT: Hold Hovedet nedad. Jeg kommer med Vand.

(912) FRU BRUN: Tak! aah, nu gaar det igen. Det er alle de Blomster, de dufter saadan. Tak. Aah, kære Børn, saa maa I, selv om han ikke bryder sig om det, maa I hilse ham fra mig, ja, han har jo ogsaa været et Barn engang, han havde sorte Krøller, og — han var som en ægte Velasquez¹⁰³. Og saa holdt han saa meget af mig, vi legede altid sammen, og naar det var min Fødselsdag, kom han trolig med en Buket vilde Forglemmigejer til mig, der groede saa mange af dem paa Præstevænget, han plukkede dem selv, fordi han vidste, de var mine bedste Veninder, de smaa blaa Blomster med de troskyldige Øjne, og den beskedne Duft; for han var saadan en god Bror, Gudmund, bare lidt paastaaelig, det var hans eneste Fejl — det var jeg ogsaa, men jeg havde mange andre. — Naar saa det blev hans Fødselsdag, saa bagte jeg —

(913) HERBERT: Lille Faster, du kan ikke taale at tale om alt det.

(914) FRU BRUN: — saa bagte jeg Klejner til ham med lidt Safran i, bare en lille Smule Safran, det giver saa kongelig en Bismag. Og se, nu har jeg været oppe i Nat, da alle sov, for man bliver jo saa let i Vejen i Køkkenet om Dagen, og selv staaet nede og bagt; her i denne Pose her er de, og jeg vilde give ham Posen, og han skulde lukke op og staa og kigge ned og opdage det, og nu tør jeg ikke gaa op til ham og give ham den.

(915) MARIE: Faster, skal vi to følges ad derop?

(916) FRU BRUN: Jeg tør ikke. Det vilde gøre mig saa ondt, hvis jeg kom til Ulejlighed i Dag. Men dengang, he, da kom man aldrig til Ulejlighed, aah, hans graa Øjne kunde blive helt lyseblaa af Glæde, og han kunde godt give mig et Kys, naar ingen saa det. Han var saa god en Bror og saadan en køn Dreng. Herre min Gud! hvor kan I snakke om Udvikling og Udvikling, naar I ser, at hele Jorden over bliver Børn til voxne Mennesker?

(917) HERBERT: Lille Faster, du er jo ogsaa blevet voksen, og det har jo ikke gjort noget.

(918) FRU BRUN: Vil I hilse ham fra Joakim og mig, og ønske ham Tillykke og Guds Velsignelse i det nye Aar?

¹⁰³en ægte Velasquez: Reference til den spanske maler Diego Velázquez (1599-1660). Udtrykket betyder, at Krater var meget smuk som barn og havde sorte krøller, som børnene på Velázquez' malerier. [DSD]

- (919) HERBERT: Det skal jeg se at faa Held til. Vil du have et lille Pulver af mig til at sove paa?
- (920) FRU BRUN: Tak, jeg nøjes helst med den Søvn, Gud vil give mig. Ellers saa mange Tak.
- (921) HERBERT: Og du faar slet ikke noget af Faklerne at se, tror du?
- (922) MARIE: Nej, nu skal Faster til Ro.
- (923) FRU BRUN: Ss! ikke de Fakler! snak ikke om dem! Joakim kan ikke med dem. Aah, jeg vilde saa gerne selv — jeg holder saa meget af Gudmund bare — bare for de Forglemmigejers Skyld. Godnat, min Dreng, og Tak. Vil du følge mig op, lille Marie?
- (924) HERBERT: Skal jeg ikke ogsaa?
- (925) FRU BRUN: Nej, bliv du! hvis din Far skulde komme!
- (926) MARIE: Skal vi ikke lade Posen blive her ogsaa? Hvis Herbert kunde se sit Snit til at give Professoren den?
- (927) FRU BRUN: Maaske. Hvis du kan faa det gjort uden at irre¹⁰⁴ ham. Og hils ham og sig, jeg vilde saa gerne selv, men jeg blev syg — og Guds Velsignelse for ham i det nye Aar — fra Joakim og mig. (*De ud.*)
- (928) ULRICH: (*ind*) Var det Kager, hun var her med?
- (929) HERBERT: Hvad sagde Far?
- (930) ULRICH: Jeg har staaet ude paa Trappen. Han sidder og skriver, saa Pennen skærer i Papiret.
- (931) HERBERT: Hm.
- (932) ULRICH: Aviserne ligger uden for hans Dør, fulde af Hyldestartikler. Ikke set i dem. Telegrammerne hober sig op hernede. Urørt. Jovisst. Man er en meget stor Mand. Tror du, han overhovedet ved, han fylder 70 i Dag?
- (933) HERBERT: Hm.
- (934) ULRICH: Det er en yderst pinlig Affære for mig. Jeg havde dog regnet med, at al Dagens Virak vilde sætte ham i — Alala! voila L'animal¹⁰⁵. Vel, Recensenten¹⁰⁶ er rede. Frisk Mod, Antonius¹⁰⁷!
- (935) KRATER: (*ind*) Jean Jacques! Er Jean Jacques her ikke?
- (936) ULRICH: Tillykke med Dagen, Far.
- (937) KRATER: Jeg spurgte efter Jean Jacques.
- (938) ULRICH: Han var her nylig.

¹⁰⁴*irre*: Fra middelnedertysk: at ophidse, tirre, opirre. [ODS]

¹⁰⁵*voila l'animal*: Fransk udtryk for "her er dyret".

¹⁰⁶*Recensenten*: Kommer af det latinske ord "recensere" (gennemgå, mønstre) og bruges om en person, som er knyttet til en avis eller tidsskrift og heri anmelder litteratur, kunst, teaterforestillinger osv.: anmelder, kritiker eller censor. [ODS]

¹⁰⁷*Frisk mod, Antonius*: Citat fra den første replik i 1. akt af Ludvig Holbergs "Den politiske kandestøber" (1722), hvor Antonius forsøger at samle mod til at spørge Mester Herman om datterens hånd. [ADL]

- (939) HERBERT: Jeg skal prøve at finde ham. (*Ud.*)
- (940) KRATER: Tak. Kan du, saa send ham op.
- (941) ULRICH: Du er flittig i Dag, Far.
- (942) KRATER: Hvorfor ”i Dag”? Det har jeg været mit hele Liv.
- (943) ULRICH: Det har du, Far. Og nu faar du Lønnen. Om et Øjeblik vil Faklerne —
- (944) KRATER: Altsaa: I sender ham op.
- (945) ULRICH: Far, der var lige en Ting, jeg gerne vilde spørge dig om.
- (946) KRATER: I Morgen.
- (947) ULRICH: Nej, Far, i Dag; det skal være i Dag.
- (948) KRATER: Hvad da?
- (949) ULRICH: Har du set Mage til Blomsterhav?
- (950) KRATER: Hvad da?
- (951) ULRICH: Og se, Faster har været her med Kager til dig.
- (952) KRATER: Kage?!
- (953) ULRICH: Og Telegrammer fra Jordens fjerneste Egne og fra Spidserne i alle betydende Lejre i dit eget Folk.
- (954) KRATER: Altsaa: du vilde spørge om?
- (955) KOLJA: (*ind*) Goddag, Far. Værsgod, værsgod!
- (956) KRATER: Hvad er det?
- (957) KOLJA: Det er et Glas. Og jeg har mere i Kufferten. Ulrich, træk den op. Her er en Proptrækker.
- (958) ULRICH: Jamen —
- (959) KOLJA: Fummelfinger. Det er Patent. Saa kan jeg selv. Der røg den. — Kom nu her, Far. Skaal! Tillykke med Dagen.
- (960) KRATER: Jeg vil ikke —
- (961) KOLJA: Drik saa! Skaal! Den smager godt, ikke?
- (962) KRATER: Jo. Den smager virkelig godt.
- (963) ULRICH: Jamen, er det da dig, der er her? Hun er lige smuttet herhen mellem 2 Opfindelser, Far.
- (964) KOLJA: Det er Jean Jacques’ Skyld. Han kom forleden Dag og tiggede mig for det. Jeg sagde Nej. Men saa i Nat, Far — du ved, Ting, man har glemt, kan pludselig komme og staa lysende klare for En — saadan kom det i Nat til mig, hvor ridderlig du altid var over for Mor, skønt Mor var svagelig, saa længe jeg kan huske hende.
- (965) KRATER: Du husker fejl, Barn: jeg var ikke ridderlig over for hende; ikke *nok* i hvert Fald. Naa, ”nok” kunde ingen være.
- (966) KOLJA: Jo, du var, Far. Og det skal du have et Kys for. Og saa løber jeg igen, inden vi kommer op at skændes.

- (967) KRATER: Jeg er glad, du kom.
- (968) KOLJA: Der skal du se, Far.
- (969) KRATER: Vil du ikke med op et Kvarter?
- (970) KOLJA: Nej, du kan tro nej. Jeg skal ogsaa hjem og mase med den vægtløse Akkumulator.
- (971) KRATER: Gaar Kulturen til Grunde uden den?
- (972) KOLJA: Jamen, det kan ikke nytte dig noget, for jeg *vil* ikke skændes i Dag.
- (973) KRATER: Skændes jeg da? er jeg da saa umedgørlig? Men du kan dog vel forstaa, Kolja, naar du ved, hvor kær du var mig, at det smerter mig, at Trolden har røvet min eneste Datter?
- (974) KOLJA: Jeg vil ikke have, du siger noget ondt om min Videnskab, Far. Du forstaa den jo slet ikke.
- (975) KRATER: Forstaa jeg ikke? Jeg forstaa, at som Religionen var Aandens Forpestelse, er Mekanismen dens Død.
- (976) KOLJA: Saa skal du da ogsaa faa Sandheden at vide —
- (977) ULRICH: Det er Fars Hædersdag, Kolja.
- (978) KOLJA: Jamen, der er jo aldrig nogen, der siger ham den. Men nu vil jeg raabe den ind i Kisten til dig —
- (979) KRATER: Sandheden er, at naar Kirkens Røgelse og Laboratoriernes Giftgas engang er fordrevet, saa vil jeg staa der, jeg, jeg, jeg.
- (980) KOLJA: Nej, for du er en død Mand. Du er for os unge et Navn i Filosofiens Historie, og Filosofi interesserer os ikke. Vi ved, du var berømt, ingen ved for hvad. Dine Idéer er for os Abstraktioner og Tankevæv, vi tror paa Handling og Mod. Og din Kamp mod Religionen — hvad angaar Religionen os? Den skænker lidt Skønhed til Begravelser og Bryllupper, samler ind til de Fattige og passer ellers sig selv; lad den dog være i Fred! her er jo Plads nok paa Jorden!
- (981) KRATER: Ja, Plads nok for Motorvæddeløb og Boxekampe og Sjælemesser og Højderekorder og Film, alt det, der fordummer og forraaer de mange og — forsinker de faa.
- (982) KOLJA: Røsten fra Gravene, Gammelmandsklynk: Kulturen gaar tilbage! og Ungdommen! Ungdommen! Men vi unge vi ved, at det gaar fremad, i Leg og til Arbejdets Sang, Leg paa Sportspladserne, og Sang i Værkstederne, hvor Menneskets Snille gaar fra Triumf til Triumf, og Fremtiden bliver til. (*Ud.*)
- (983) KRATER: Hvad var det, *du* havde at sige mig?
- (984) ULRICH: Lad det vente.
- (985) KRATER: Penge, ikke sandt?
- (986) ULRICH: Jo; jeg vilde gerne —
- (987) KRATER: Hvor mange?

- (988) ULRICH: Ja, ser du, jeg vilde jo gerne, Far, have lidt rigeligt denne Gang; for det er nemlig saadan, at, ser du, jeg tænker paa et lille — Step til Udlandet, forstaar du.
- (989) KRATER: Javel. Studierejse.
- (990) ULRICH: Næ, Far, denne Gang —
- (991) KRATER: Naa, denne Gang er det Lystrejse.
- (992) ULRICH: Nej, det vil jeg egentlig heller ikke kalde det. Det er nærmest, saadan nærmest Bryllupsrejse.
- (993) KRATER: Hvem — vil du gifte dig med?
- (994) ULRICH: Vi maa jo hellere snakke rent ud. Det er med Frk. Hansen.
- (995) KRATER: Godt Navn! kendt Navn! gammel dansk Familie! Men selve Personen?
- (996) ULRICH: Ja, altsaa Marie, Marie her i Huset.
- (997) KRATER: Vil — hun — have — dig?
- (998) ULRICH: Ja. Og jeg vil have hende.
- (999) KRATER: Og du vil have hende. Hendes Far var Præst.
- (1000) ULRICH: Ja, og hendes Mor er —
- (1001) KRATER: — er Præstekone, ja. For hun er jo næppe en Frugt af fri Kærlighed. Sese, en Svigerdatter i Fødselsdagsgave af min ældste Søn! Naa. Hvor mange behøver du?
- (1002) ULRICH: Ja, ser du, under en 5 Tusinde, en 5, halvsjette, 6, 7 Tusinde —
- (1003) KRATER: Du kan faa 2. Dem har jeg. Vil du have dem?
- (1004) ULRICH: Ja Tak, Far.
- (1005) KRATER: Hm. Og saa dette: have jer to boende i mit Hus vil jeg ikke. Vil jeg aldrig. Altsaa: naar du rejser nu, er du rejst.
- (1006) ULRICH: Javel, Far, jeg —
- (1007) KRATER: Du er død, forstaar du, død. D, ø, d: død.
- (1008) ULRICH: Jeg skal ikke —
- (1009) HERBERT: (*ind*) Jeg har ledt over hele Huset, Far; jeg kan ingen Steder finde Drengen.
- (1010) KRATER: Naturligvis. Naar jeg endelig ønsker et Menneske om mig, er der intet at opdrive. Nu gør det heller ingenting. Jeg er kommen i en anden Stemning. Følg med og faa de Penge strax. (*De ud.*)
- (1011) MARIE: (*ind*) Jeg kan heller ikke finde ham. Han maa være gaaet ud.
- (1012) HERBERT: Marie, sig mig det saa! Hvad er der sket?
- (1013) MARIE: Ja, jeg vil sige Dem det. For Ulrich rejser jo snart til Udlandet, og saa er det ikke sikkert, vi to ses mere.
- (1014) HERBERT: Hvad kommer det Ulrichs Rejser ved?
- (1015) MARIE: Jo; for ham maa jeg følge.

- (1016) HERBERT: Du lyver, Marie; du elsker mig.
- (1017) MARIE: Ham maa jeg følge, Herbert; for han er min Mand.
- (1018) HERBERT: Din —?
Din Mand?
Hvad mener du med det Udtryk: min Mand?
- (1019) MARIE: Det ved du.
- (1020) HERBERT: Nej, det ved jeg ikke. For det, jeg tænker paa, det kunde du aldrig gøre.
- (1021) MARIE: Aah, Herbert, man ved ikke selv, hvad man kan.
- (1022) HERBERT: Og du elsker altsaa Ulrich?
- (1023) MARIE: Jeg er hans Hustru.
- (1024) HERBERT: Ja, du er hans Hustru, ja, det siger du jo.
Og hvad skal jeg nu gøre?
- (1025) MARIE: Du skal tage din Gerning op mellem Staklerne derude og —
- (1026) HERBERT: Uden dig?
- (1027) MARIE: Herbert, vil du ikke høre ganske rolig paa mig?
- (1028) HERBERT: Er der mere at høre efter, hvad jeg nu har hørt?
- (1029) MARIE: Nej, saadan maa du ikke lide for min Skyld. Lad os bede sammen til Gud.
- (1030) HERBERT: Og hvad vil Gud saa gøre? Sket ugjort? Jamen, det kan han jo ikke. Og hvad er saa alt øvrigt værd?
- (1031) MARIE: Hvor gaar du hen?
- (1032) HERBERT: Jeg vil — kommer strax igen, men — bede til Gud kan vi bagefter; jeg vil noget andet først. (*Ud.*)
- (1033) MARIE: (*gemmer Ansigtet i sine Hænder*)
- (1034) HERBERT: (*ind*) Ja.
- (1035) MARIE: Herbert, hvad vilde du?
- (1036) HERBERT: Marie, jeg kan ikke undvære dig. Han skal rejse alene; vi glemmer ham, og vi glemmer alt. Og saa bliver du min.
- (1037) MARIE: Nu maa du ikke friste mig, Herbert, saadan som jeg har fristet mig selv.
- (1038) HERBERT: Du kan ikke saa din Velsignelse paa Stengrund og lade Ageren ligge. Du kan ikke vælge ham og vrage mig.
- (1039) MARIE: Kan du ikke nok mærke paa mig, at jeg ved min Vej. Jeg vil saa gerne fortælle dig alt, hvis du vil høre det rolig; for saa vil du forstaa —
- (1040) HERBERT: Du elsker mig jo. Du elsker mig jo. To, der er forbundet i Kærlighed, har ingenting Ret til at skille.

(1041) MARIE: Saadan ved jeg nok, din Fars Bud er; men jeg har jo større Guder.

— Se, Herbert, det begyndte med, at jeg syntes, der var noget saa stort ved Ulrich; senere hen blev jeg bange for, at det store var ved at forgaa. Saa syntes jeg, jeg maatte hjælpe ham. Og saa ved jeg ikke, hvordan det gik til, men det var lige som en Magt tog al Magten fra mig; det var jo det, Far kaldte Synden, men det var saa mærkeligt, for lige strax var det, som om det var noget godt — jeg vidste det først rigtig bagefter. Hvor har jeg grædt, aah, grædt, grædt, grædt, mest over, at jeg har skuffet Far. Og saa har jeg tigget Gud, om Far ikke nok maatte vise sig for mig i en Drøm og sige, at han havde tilgivet mig, og hvad jeg nu skulde gøre; men alt det er der slet ikke sket noget af. Og jeg har ogsaa tænkt paa dig, Herbert, og tænkt paa at tage hjem til Mor, men saa fik jeg det saadan en Dag, at jeg vidste med-et, det var Fristelser; der var noget, der sagde til mig: Hustru er du, Hustru, Hustru, og saa vidste jeg, at Vejen frem til Tilgivelse det var at holde fast ved Ulrich og ikke slippe ham, før han er bleven et godt Menneske, eller jeg dør. Og saa blev det saa svært for mig, men — jamen, Herbert da, hører du slet ikke efter, hvad jeg siger?

(1042) HERBERT: Han er et Dyr. Han er et Dyr.

(1043) MARIE: Nej, nej, han er et Menneske, et stakkels Menneske, men med en udødelig Sjæl. Kære Herbert, selv om jeg vandt Lykken ved din Side, det blev dog ikke til Lykke. Hver Dag, naar Solen skinnede paa os, vilde jeg tænke: Hvor er han nu? Tumler han rundt? synker han stadig? er det snart ude med ham? Nej, Herbert, Ulrich kan jeg ikke svigte. For Guds Skyld.

(1044) HERBERT: Mig da?

(1045) MARIE: Svar mig ærligt: trænger Ulrich ikke mange, mange Gange mere til mig end du?

(1046) HERBERT: Marie, jeg slipper dig ikke. Jeg magter ikke mit Livsværk derude uden dig. Marie, jeg kæmper for Livet. Han skal rejse uden dig. Og vil han ikke —

(1047) MARIE: Herbert!

(1048) HERBERT: Jeg er ingenting uden dig, jeg slipper dig ikke.

(1049) MARIE: Giv Gud al din Vilje. Det har jeg lært i disse Dage, at den, der giver Gud sin Vilje, ham giver Gud sin Kraft.

(1050) HERBERT: Marie!

(1051) MARIE: Du og jeg vi er udset til at bære Ulykke og frelse Mennesker, jeg bare et, du mange. Herbert, i Frelserens, i Jesu Navn: jeg indvier dig til din Gerning. (*Ud.*)

(1052) HERBERT: Nej, nej, nej.

(1053) ULRICH: (*ind*) Puh, det var et drøjt Stykke Arbejde.

(1054) HERBERT: Naa! du var oppe at tigge.

(1055) ULRICH: Huha, der var Mangel paa Whisky igen. Jehova er Gud for Sparsommeligheden. Men jeg fik dog 3000 fra ham.

- (1056) HERBERT: Imens har jeg nyttet Tiden til at fri og faa mig en Kurv.
- (1057) ULRICH: Saa?
- (1058) HERBERT: Du mønstrer mig saadan.
- (1059) ULRICH: Naa-e — nej.
- (1060) HERBERT: Du havde ventet mig i Støvet. Men, kære Ulrich, jeg trøster mig med: Der er fler, hvor de kom fra.
- (1061) ULRICH: Kurve?
- (1062) HERBERT: Ja, og Piger. Hvornaar rejser I?
- (1063) ULRICH: I Morgen.
- (1064) HERBERT: Javel. Hvad vil I saa leve af dernede?
- (1065) ULRICH: Du skal endelig ikke bekymre dig om *det*.
- (1066) HERBERT: Kære du, det var af bar Interesse. Jeg mener —
- (1067) ULRICH: Jeg skriver jo paa min Bog.
- (1068) HERBERT: Aah ja. Ja, det er et godt Papir. Du har maaske ogsaa andre Kort paa Haanden?
- (1069) ULRICH: Det har jeg egentlig. Hvis det kan more dig at høre det.
- (1070) HERBERT: Ja, i høj Grad.
- (1071) ULRICH: Saa skal du da faa det at vide. Ser du, hun har smukke Linier i Kroppen, Madame.
- (1072) HERBERT: Saa? naa! ja.
- (1073) ULRICH: Og en Del Musik ogsaa. Hun skal lære at danse, forstaar du.
- (1074) HERBERT: At danse, naa.
- (1075) ULRICH: Saa skaffer jeg hende ind paa en fin Kabaret.
- (1076) HERBERT: Paa en — aah, javel, som en af disse Damer med Brokbind¹⁰⁸. Javel. Javel. Og saa — skyder jeg dig.
- (1077) ULRICH: Med den gamle Pistol, du har staaet og krammet i Lommen! Det lader du nok være med.
- (1078) HERBERT: Tror du?
- (1079) ULRICH: Ja. For du vil visst ikke i Tugthuset.
- (1080) HERBERT: Nej. Men jeg vil have dig i Helvede. Naada! klikker den! jeg ved, den er ladt.
- (1081) ULRICH: Er du gal, Menneske!
- (1082) HERBERT: Ja, jeg er. Slip min Haand.

¹⁰⁸*Brokbind*: Direkte hentydning til dialogen mellem Herbert og Ulrich i begyndelsen af skuespillet. Ordets dobbeltbetydning er den samme.

- (1083) ULRICH: Jamen, Menneske dog, Herbert, Herbert, kom til Fornuft! du vil da ikke — tænk dog paa Far — 2 Sønner paa 1 Dag — og tænk paa Marie! Herbert! for Guds Skyld!
- (1084) HERBERT: For Guds Skyld?
- (1085) ULRICH: Ja, for Guds Skyld. Du vil da ikke være Morder, Menneske.
- (1086) HERBERT: Guds Skyld! hvorfor klikkede den? Nej, rør dig ikke! jeg kan skyde endnu, kan skyde endnu. Hvad er det? Klokkeren slaar 9. Ja; hør da, hør her! Expressen gaar om 20 Minutter. Du kan naa den. Og du skal naa den. Farvel. Og viser du dig nogensinde mer for mine Øjne, nu ved den levende Gud i Himlen, da klikker den ikke.
Gaa saa! jeg skal selv ringe efter en Bil. Ad Bagtrappen med dig. Og ser jeg dig tiere, skyder jeg dig som den Køter, du er.
- (1087) ULRICH: (*i Døren*) Epileptiker¹⁰⁹! (*Ud.*)
- (1088) HERBERT: (*ind til Telefonen i andet Værelse*) Taxa. Bil til Professor Krater. Ja. Strax. Tak. (*Tilbage. Drikker af Vandet, lægger Revolveren paa Bordet, segner i en Stol.*)
- (1089) JEAN JACQUES: (*ind*) Fakkeltøget er blevet forsinket, Herbert. Men nu er det paa Vej.
- (1090) HERBERT: Naa! er det paa Vej?
- (1091) JEAN JACQUES: Jeg var ude to take a trip¹¹⁰, og saa saa jeg, de samledes. Men der er ikke noget ved det hele. Far viser sig ikke, Kolja havde lovet at komme og blev væk, og hvor skulde nu pludselig Marie og Ulrich hen?
- (1092) HERBERT: Jeg ved ikke.
- (1093) JEAN JACQUES: De kom løbende fra Bagtrappen og sprang i en Bil, der kom susende. Og de havde saa travlt, at de ikke engang saa mig.
- (1094) HERBERT: Hvem?
- (1095) JEAN JACQUES: Mig?
- (1096) HERBERT: Hvem saa ikke dig?
- (1097) JEAN JACQUES: Marie og Ulrich siger jeg jo.
- (1098) HERBERT: Marie?
- (1099) JEAN JACQUES: Hvad er der? hvorfor skriger du?
- (1100) KRATER: (*ind*) Hør! der gaar jo et Tog i Aften. Tager de med det?
- (1101) HERBERT: De er taget med det?
- (1102) KRATER: Det var den anden af jer. Hvornaar følger du?

¹⁰⁹*Epileptiker*: Ordet kommer af det græske "epilepsia" (anfald) og bruges som fællesbetegnelse for kroniske hjernesygdomme med anfald af kortvarig bevidstløshed, andre bevidsthedsændringer, kramper, unormale bevægelser eller føleforstyrrelser. [DSD]

¹¹⁰*Jeg var ude to take a trip*: Lidt underlig eller klodset sammenstilling af dansk og engelsk, hvor den engelske del skal forstås som "et smut".

- (1103) HERBERT: Hm.
- (1104) KRATER: En Hædersdag, denne! Vanvid at stimle sammen i Horde¹¹¹ for at hylde saa ensom en Mand.
- (1105) JEAN JACQUES: Far, du staar ikke ene. Du har mig.
- (1106) KRATER: Naar du voxer til, vil du forraade mig som alle de andre.
- (1107) JEAN JACQUES: Du har mig.
- (1108) KRATER: Dig! et Barn! (*Ud.*)
- (1109) JEAN JACQUES: Far, støder du — støder han mig fra sig? Ogsaa han: et Barn! Hvad er det altsammen for noget?
- (1110) HERBERT: Saa, saa, saa, Jean Jacques!
- (1111) JEAN JACQUES: Hvad er det altsammen for noget? Hvorfor skreg du før: Marie? Og hvad er det for et Tog?
- (1112) HERBERT: Aah, lille du, det er bare Marie og Ulrich, der er blevet gift.
- (1113) JEAN JACQUES: Gift! Marie? Min Marie? Og med Ulrich? Nej, nu sprænges min Hjerne. Herbert, nu sprænges min Hjerne. Marie — og Far, der — nej, ikke mere — den der — ja, rigtig —
- (1114) HERBERT: Dreng, hvad gør du?
- (1115) JEAN JACQUES: Der ramte jeg, Herbert.
- (1116) HERBERT: Jean Jacques!
- (1117) JEAN JACQUES: Hils Far og Marie. Mest — mest Far.
- (1118) HERBERT: Jean Jacques! Bror! lille Bror! Jean Jacques! Jasaa! Aah! Jasaa! (*Tager ham Revolveren af Haanden, ser paa den, lægger den fra sig, bøjer sig over ham, trykker hans Øjne til, folder sine Hænder over hans*) Fader vor, du, som er i Himlen! Helliget vorde dit Navn! Komme dit Rige! Ske din Vilje som —
- (1119) KRATER: (*i Døren*) Arr—hah!
- (1120) HERBERT: Far! du! — Aah, Jean Jacques har — Far, hvad er der?
- (1121) KRATER: Barrbarbarb.
- (1122) HERBERT: Far! hvad er der med dig, Far?
- (1123) KRATER: Ingent—ing. Visst en La la lammelse, en La la lammelse.
- (1124) HERBERT: Far, lad mig —
- (1125) KRATER: Vil du ringe efter en Læ læ læge til Drengen der?
- (1126) HERBERT: Det behøves ikke, Far. Jean Jacques er — behøver det ikke. Og — jeg er jo Læge.
- (1127) KRATER: Du bad?
- (1128) HERBERT: Far!

¹¹¹*Horde*: Stor skare eller flok, muligvis med bibetydningen ”for stor”. [ODS]

- (1129) KRATER: Ring efter en Læge!
- (1130) HERBERT: Naar du vil det. (*Ud.*)
- (1131) KRATER: (*søger at gaa hen over Gulvet, slæber sig ved een Haand og een Fod hen til sin Drengs Lig, kysser det paa Panden og paa Munden og gnider sin Kind mod dets Kind; rejser sig saa halvt op over det, støttet paa den Haand, der endnu kan*) Tandem vicisti¹¹².
- (1132) HERBERT: (*ind*) Nu kommer der strax en Læge.
- (1133) KRATER: Forlad mig.
- (1134) HERBERT: Far!
- (1135) KRATER: Du bad. My house is my castle¹¹³. Ingen Førræder i Bo borgen. Gaa!
- (1136) HERBERT: Du kan ikke selv.
- (1137) KRATER: Herbert, min Søn, jeg forstøder dig.
- (1138) HERBERT: Jeg er din sidste.
- (1139) KRATER: Nej. Jeg er barnløs. Du er forskudt.
- (1140) HERBERT: Far, der falder mig Skæl fra Øjnene¹¹⁴. Du er født 1900 Aar for sent.
- (1141) KRATER: Forlad mig!
- (1142) HERBERT: Du var blevet en af Hans, saa helt, som du vil Sandheden, saa stort, som du bærer Kors. Og Han havde lært dig Kærlighed.
- (1143) KRATER: Gaa!
- (1144) HERBERT: Jeg tror, vi mødes i Himlen. (*Ud.*)
- (1145) LÆGE BECK: (*ind*) Mit Navn er Doktor Beck. Deres Søn —
- (1146) KRATER: Min Søn er død, ja. Jeg vilde gerne, om De vilde — aah ja.
- (1147) BECK: Hr. Professor, De selv?
- (1148) KRATER: Jeg fik et S s slagtilfælde. Jeg — hvis De vil hjælpe mig hen i Stolen — Tak. Og lægge L Liget op paa Sofaen og — Tak! — Dødsattesten skrive. — Hvad er det for Sang?
- (1149) BECK: Kære Hr. Professor, det er Fakkeltøget.
- (1150) KRATER: Aah, de vil hylde mig efter S slaget. Her sidder Hø høvdingen, og der ligger min Hæ hær.
- (1151) BECK: Ja, jeg kan jo kun konstatere at —
- (1152) KRATER: Vil De skrive?
Hvad, Hr. Doktor, man skulde jo næsten tro, at de Kristne har Ret, at Gud er til, de

¹¹²*Tandem vicisti*: Del af citatet ”Tandem vicisti Galilaeae”, som efter sigende skulle være kejser Julian Apostatas sidste ord: ”Endelig har du sejret, Galilæer”.

¹¹³*My house is my castle*: Betyder: ”Mit hus er mit slot”. Udtryk fra den engelske jurist, politiker og fremtrædende dommer Edward Coke (1552-1634), der især kendes for sin indædte modstand mod den engelske konges forsøg på at sætte sig ud over den nedarvede fælles lov. [DSD]

¹¹⁴*der falder mig Skæl fra Øjnene*: Fast udtryk, der stammer fra NT: ApG 9,18.

Kristnes Gud — det hele ramler i dette Sekund, da jeg skal hyldes. Man kunde jo næsten tro, at der var en Gud til, l l lille og lav og lumpen nok til at hævne sig paa mig, fordi jeg aldrig har bragt ham Blomster og Ch—chokolade, en Skaber, lille og lav og lumpen nok til at hævne sig paa sin Skabning — hvad?

Men det vilde dog være at tro for ringe om Verden at mene, at Gud er til. Ikke, Hr. Doktor? Finder De ikke ogsaa?

Aha! hvormeget ko koster Attesten?

(1153) BECK: Ingenting. Der skal jo en særlig medicolegal¹¹⁵ —

(1154) KRATER: Koster alligevel noget. Vil De sende mig en Regning i Morgen. Farvel.

(1155) BECK: Hr. Professor, De maa indlægges paa et —

(1156) KRATER: Og dog maa jeg bede Dem, førend De gaar — jeg kan ikke selv — bede Dem gøre mig den Tj tjeneste — aabne Altandøren, saa jeg kan tale til —

(1157) BECK: Kære Professor —

(1158) KRATER: Det pi piner mig at bede Dem, saa gør det dog hurtigt! Og gaa saa! Tak.

(1159) BECK: Jeg sender Ambulancen, Hr. Professor. (*Ud.*)

(1160) KRATER: Lad mig i Fred.

(Fakkeltoget har samlet sig nedenfor. Krater hopper frem og holder sig ved Karmen, I det Øjeblik Sangen forstummer, taler han.)

Den, der har frigjort sig selv og fundet Fremtidens Vej, gaar den trods Massernes Dumhed og Lavsind, Hyldest og Haan, Sandheden tro til det sidste.

Fornuftens Lys leder ham, Lidenskabens Uvejdr driver ham frem.

Han vrager Successens Godtkøbs-Styrkelse; for Modstand og Skuffelser styrker ham, og Skæbnens Slag gør ham stor.

Ene gaar han.

Om ham gælder det, at vel kan han fa fa falde, men aldrig besejres.

¹¹⁵ *medicolegal*: Et forkortet udtryk for ”medicinsk-legal”, som refererer til det ligsyn og udarbejdelse af dødsattest, der ved dansk lov (siden d. 9. juni 1829) skal forordnes af en læge i tilfælde af et dødsfald. [SAL]